Dani László
Diakóniai munkafüzet.
Egyéni és gyülekezeti feldolgozásra

Dani László

Diakóniai munkafüzet

Egyéni és gyülekezeti feldolgozásra

Tiszántúli Református Egyházkerület
Debrecen, 2024

Egyházkerületi Tanulmányi Füzetek – Debrecen
Főszerkesztő: dr. Fekete Károly

4. füzet

Egyházkerületi Tanulmányi Füzetek – Debrecen
Szerkesztőbizottság: dr. Kis Klára, dr. Koncz-Vágási Katalin,
dr. Kovács Krisztián, dr. Kustár Zoltán
Főszerkesztő: dr. Fekete Károly

ISBN

Dani László: Diakóniai munkafüzet. Egyéni és gyülekezeti feldolgozásra
Kiadja a Tiszántúli Református Egyházkerület
Debrecen, 2024.
Felelős kiadó: dr. Fekete Károly

Tiszántúli Református
Egyházkerület

Olvasószerkesztő: ……
Borítóterv és tipográfia: Mikáczó Kamilla

© Dani László
© Tiszántúli Református Egyházkerület

Nyomdai kivitelezés: ….
Felelős vezető: …

Tartalom

Előszó gyanánt 7

A diakónia teológiájának alapjai 11

1. munkalap: Élő hit, gyülekezet, gyülekezeti szolgálat 25
2. munkalap: Ki vagyok? Hol állok? 29
3. munkalap: A kihívások felismerése 32
4. munkalap: A motiváció felfedezése és tudatosítása 35
5. munkalap: A diakónia mint kiváltság, lehetőség, felelősség 37
6. munkalap: Miért is végezzünk diakóniát? 42
7. munkalap: A gyülekezeti diakónia – hogyan látjuk? 47
8. munkalap: Gyülekezeti diakóniánk jellemzői 50

Mellékletek

1. A gyülekezeti diakónia szervezésének egyszerű lépései 55
2. Diakóniai nap tervezése a gyülekezetben 57
3. Gyülekezeti „tankatalógus” 59
4. A szeretetszolgálat vasárnapjára 62
5. Köszönet a diakóniai szolgálatot végző testvéreinknek 67

Tematikus irodalom ajánló 71

Előszó gyanánt

A presbiterek és gyülekezeti tagok felkészítése és támogatása a diakóniai szolgálatok végzésére a kárpát-medencei magyar református gyülekezetek fontos lehetősége és felelőssége.

Ez a kiadvány a gyülekezetek diakónia iránti felelősségérzetének és szerepvállalásának az erősítéséhez kínál szakmai felkészítő segédanyagot, amin keresztül konkrét, gyakorlati támogatást kaphatnak a diakóniai látás megfogalmazásához és a szolgálatvállalás lépéseinek kidolgozásához, valamint a szolgálók kíséréséhez.

A gyülekezetépítés, az egymásra figyelés, a lelkigondozás, tapasztalataink és erőforrásaink megosztása vagy például az önreflexió mind része a gyülekezeti diakóniának. Ezt a küldetést – mely egyben kiváltságot lehetőséget és felelősséget jelent – gyülekezeteink csak a diakóniai együttműködés, valamint a hitben és a cselekvő szolgálatokban való megerősödés által tölthetik be. A gyülekezeti szolgálatokra általában, azon belül pedig a diakóniára is érvényes az a megállapítás, hogy minden új generációnak „minden formát újra ki kell találni, és az új elképzelésnek magán kell viselnie a környezet összes hatásának jegyeit." (Peter Brook) E közös „együtt kitalálás" révén válhat az érintett szolgálattevők számára személyessé a diakóniai szolgálatba való beállás felé az érdeklődéstől induló, s egészen az aktív elköteleződésig vezető út, és válhat a gyülekezet számára közösségépítő az aktuális kihívásokra reagálni képes, közös szolgálat lehetőségévé, végső soron pedig a gyülekezeti közösségépítés egyik hathatós eszközévé.

Ehhez a folyamathoz és munkához kínál segítséget nyújtani ez a munkafüzet. Érdeklődéstől és szükségtől függően böngészésre és *tanulmányozás*ra is ajánlom ezt a munkaanyagot. Érdemes az olvasott szövegekre reflektáló *interaktív alkalmak*at szervezni kisebb-nagyobb csoportokban. Ezeket az alkalmakat felkínálhatjuk gyülekezeti tagoknak, presbitereknek, munkatársi közösségeknek, diakónusoknak, lelkipásztoroknak *műhelymunka* formájában. Ahol eddig még nincs, célszerű ehhez előbb diakóniai csoportot alapítani a gyülekezetben, illetve mellette támogató imaközösséget is szervezni.

Az érdeklődéstől a lelkesedésen át az *elköteleződésig* úgy juthatunk, ha *előre megtervezzük* ezeken a foglalkozásokon az egyéni és közösségi munkára fordított időt és rendszerességet. A csoportlétszámot ajánlatos 8-10 főben maximalizálni. Az egyes munkalapok anyagai önállóan is alkalmazhatók, mégis érdemes az *egymásra épülő témák*at sorban feldolgozni. Hatékonyabb változásokat érhetünk el a diakóniai csoport megerősödésében és elköteleződésében, ha *zárt csoport*ban maradunk.

A diakóniai csoport indítását megelőzi a *tájékoztatás, hívogatás, imaközösség*, valamint egy bevezető *bemutató* alkalom. A keretek és a tartalom tisztázása után heti egy alkalomra lebontva javasoljuk feldolgozásra az ajánlott munkaanyagot, de a nyári időszakban akár egy egyhetes tábor formájában is feldolgozhatjuk azt.

A munkalapok feldolgozásának fontos része a lelkipásztorok részéről az alkalmakra való készülés. Olvassuk el előre az adott munkalaphoz írt bevezető gondolatokat, gondosan tanulmányozzuk át magát a munkalapot és próbáljuk meg azokat előbb mi magunk kitölteni, és tisztázni az ezzel kapcsolatban esetleg majd felmerülő értelmezési vagy tartalmi kérdéseket.

Fontos a résztvevők fizikai, lelki és szellemi állapota. Találkozások elején ezért szükséges a bevezető egyéni beszélgetés lehetőségének biztosítása legalább néhány mondat erejéig, az itt és most élménye, a közösség és az egység megtapasztalása.

Áhítat és imaközösség tartásával éljük át közösen a találkozóra, annak témájára, valamint egymásra és Istenre hangolódás folyamatát.

„Amikor két ember találkozik, valójában hat személy van jelen. Kettő, ahogyan látják önmagukat; kettő, ahogyan látják egymást; és kettő, amilyenek valójában." (William James)

A részvevőknek érdemes *saját jegyzetfüzet*tel dolgozni. Az első alkalmon tehát kérjük meg őket, hogy egy ilyen füzetet szerezzenek be: minden új információt, benyomást, kérdést ilyen formában is rögzíthetnek majd, megkönnyítve a későbbi hatékony előrehaladást.

Az itt közzétett gondolataimat nem tudományos megközelítésben írtam (bár sok mindent az olvasmányélményeimből merítettem hozzájuk), sokkal inkább a diakóniai szolgálatban eltöltött évek gyakorlati tapasztalatai és a témával kapcsolatos számtalan beszélgetés alapján fogalmaztam meg azokat. Köszönettel tartozom tehát mindenkinek, akik tudva vagy tudtukon kívül hozzájárultak szemléletem és meggyőződésem formálódásához. Hálásan, a teljesség igénye nélkül említem meg azokat a személyeket és körülményeket, akik és amelyek ebben a folyamatban leginkább hatottak rám: Derencsényi Zsuzsanna, Fruttus István Levente, Szarka Miklós, Péter Mária Gabriella, Dragán György, Dani Eszter, Tanúim Lesztek – Missziói tanítvány- és munkatárs képzés, Tony Addy – INTERDIAC, Horváth Levente, Lovas András, Joó Sándor, Cseri Kálmán, Kiss Ferenc, Juhász Zsófia, Eckhart Tolle, Kabat Zinn, Moshe Feldenkrais, a 2006-tól betöltött munkaköröm, munkatársaim, diakóniai előadók, lelkipásztorok, diakónusok, református gyülekezetek.

Legyen áldás ennek a munkafüzetnek a felhasználásán! Adjon az Isten növekedést és ismételt elköteleződést minden olyan gyülekezetben, ahol komolyan veszik Isten elhívását a szeretetszolgálat, azaz a diakónia végzésére.

Debrecen, 2024. október 12.

Dani László

A diakónia teológiájának alapjai

A diakóniai és missziói látás segít abban, hogy Jézus követői, igazi tanítványai legyünk. Segít abban, hogy a gyülekezet szerinte való gyülekezet, az egyház valódi egyház legyen. Segít létünk tudatosításában, a folyamatos megújulásban és feltöltődésben.

Minden kornak megvannak a meghatározó társadalmi, szociológiai, vallási, teológiai, filozófiai, tudományos és világnézeti értelmezései. Ezek az értelmezések segíthetnek a tájékozódásban, az alternatív életutak megértésében, az egyéni és közösségi élet felépítésében, megőrzésében. Ezek is egyfajta formát öltenek, konkrét értelmezéseket, iskolákat, irányzatokat képviselnek, melyek változhatnak és változnak is. Keretek és formák, melyben értékes tartalom volt és van, ugyanakkor tévedésektől, illúzióktól sem mentesek. A hipotézisek sokszor csak évek, évtizedek elteltével igazolódnak vagy cáfolódnak meg. Nem biztos, hogy minden tekintetben érvényesek a mai világban, ahol új kihívásokkal, problémákkal globális fenyegetettséggel kell szembenéznünk. Új formákra és új keretekre mindig szükség van, de ez nem lehet cél.

A legfontosabb kérdés itt is az, *mi hozza legközelebb a Szentírás értelmezését és mindennapi életünk gyakorlatát az eredeti, isteni szándékhoz.*

A bibliai antropológia segít megszűrni és megvizsgálni az eddigi értelmezéseket, látásokat, világnézeteket. A Teremtőbe és Jézusba vetett hit, a Szentháromságban található egység és közösség, a feltámadás csodája adhat erőt az erőtlenségben, reményt a reménytelenségben.

A diakónia, illetve a szeretetszolgálat végzése közben átélt találkozások közelebb hoznak egymáshoz, a valósághoz és Istenhez. Ezért veszélyes kikerülnünk vagy elzárkóznunk az életeket átformáló találkozásoktól, a diakóniától. Aki nem hajlandó tudatosan ezt belátni és ezen igazság mentén szolgálni és élni, az Isten áldásainak megtapasztalásától, Isten jelenlétének érzésétől fosztja meg magát és másokat. Keresztyén szemmel hitetlenség, engedetlenség és istentelenség jellemzi azok életét, akik nem követik Jézus parancsát. (Ezt vallásos köntösben is, a kegyesség látszatát megtartva, képmutató módon is lehet tenni.)

„Egyszer, amikor az Úr szombaton vetések között járt, tanítványai útközben tépdesni kezdték a kalászokat. Ezért a farizeusok megszólították: Nézd, olyat tesznek szombaton, amit nem szabad! Jézus ezt felelte nekik: Sohasem olvastátok, mit tett Dávid, amikor társaival együtt nélkülözött és éhezett? Abjátár főpap idejében bement az Isten házába, és megette a megszentelt kenyereket, és adott belőle társainak is, pedig ezeket a kenyereket csak a papoknak volt szabad megenniük. Majd ezt mondta nekik: A szombat van az emberért, nem az ember a szombatért. Azért az Emberfia ura a szombatnak is." (Mk 2,23–28)

A kérdés tehát marad ez: Mi miért van? Mi célból? Mi a rendeltetése? Megtaláltuk-e helyünket, életünk értelmét és célját ebben a világban? Mi a legfontosabb számunkra? Amíg ezeket a kérdéseket nem tisztázzuk Isten előtt magunkban, addig nem értettük meg a diakónia lényegét, éretlen hitünkkel, buzgóságunkkal több kárt tehetünk, mint hasznot. Isten Lelke az, aki egyedül képes helyreállítani minket, rendet teremteni életünkben, egyházunkban, a teremtett világban. Ebben áldott eszköz és út a diakónia is. Kiváltságos emberek, akik látják, érzik, értik, és élik ezt.

Ezzel a szemlélettel és meggyőződéssel ajánlom az olvasók figyelmébe az itt következő diakóniai „kisszótárt", amely révén gazdagíthatjuk gyülekezeti diakóniai látásunkat és szolgálatunkat. Segítse ez a többre vágyó, növekedni kész lelki embereket, gyülekezeti tagokat és azokat, akikhez Isten irányít és küld bennünket!

Isten általános kegyelme számunkra, hogy megteremtette az élet feltételeit és az életet. Feladatul adta az embernek, hogy művelje és őrizze mindazt, ami ennek teret biztosít: a teremtett világot. Helyénvaló az, ha örömmel és hálaadással tudunk élni, harmóniában a Teremtővel, teremtményeivel és önmagunkkal.

Minden élőlénynek, közösségnek, szüksége van formára, névre, nem élhet szervezet nélkül. Ezek fenntartásához szabályokra, törvényekre is szükség van, de egy adott forma soha nem lehet cél. Így az egyház szervezete sem. Az évezredes, jól bevált hagyományok és a hozzájuk kapcsolódó szabályok sem akadályozhatják meg és nem kényszeríthetik az életet, a közösséget életellenes, közösséget romboló keretek, struktúrák közé. A formák csupán keretet biztosítanak a tartalomnak, mely ez esetben az életet adó Lélek. *„Avagy nem tudjátok, hogy a ti testetek a bennetek lakozó Szentlélek temploma, amelyet Istentől nyertetek, és nem a magatokéi vagytok?"* (1Kor 6,19) Az ember Isten teremtményeként test – lélek – szellem titokzatos egysége. A bibliai antropológia holisztikusan látja az embert. Egészségügyi szempontból is „a fejlődés központjában az emberi psziché erősségeinek, az érett személyiség támogatásának kellene állnia, az egész-ségnek = bio-pszicho-szocio-spirituális egységnek. (M. Amering: Recovery in Mental Health, 2011).

Istennel megbékélt állapotunk, Isten előtti leplezetlen jelenlétünk a szeretetszolgálat (ember létünk, küldetésünk) feltétele és forrása**.** Másként fogalmazva a *kegyelem, Isten irgalmas szeretete és a krisztusi indulat* a *diakónia alapja, feltétele és forrása.* Minden más indulat és érdek („jó cselekedetek", anyagiak és emberi áldozatok) csak útjában állnak, akadályozzák Isten szeretetének hatását és áramlását. *„Vigyétek ezeket innen: ne tegyétek az én Atyám házát kalmárkodás házává! Ekkor tanítványainak eszébe jutott, hogy meg van írva: A te házad iránt érzett féltő szeretet emészt engem."* (Jn 2,16–17)

Kegyelem

A kegyelem két részre bontható: a tágabb, általános – egyetemes és a szűkebb, különös kegyelemre. Az általános kegyelembe tartozik a fent említetteken kívül az ember istenképűségének formája, a teremtett világot és az életet védő isteni szabályok és törvények, melyek a bűneset után sem törettek szét. Erre figyelmeztetnek az Ószövetségben a diakóniához legközelebb álló törvények: Szegénység-törvények, földtörvény, a szombat, a mannaszedés törvénye, a jövevényeket és árvákat, özvegyeket védő mózesi törvények, az emberi méltóságot, életet védő szabályok.

Isten kegyelme tágabb, egyetemes értelemben véve azt jelenti, hogy Ő *„felhozza az ő napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak."* (Mt 5,45) Isten szövetségét megtörve a bűneset következményeit kell az embernek és a teremtett világnak elszenvednie a megváltásig, a Jézus Krisztusban elközelített Isten országának eljöveteléig és beteljesedéséig.

Az ember szabálykövető lény

Ez még személyiségzavaros embereknél is így van. Ők a saját, a társadalmi normákkal nem egyező, vagy éppen azzal homlokegyenest ellenkező normáik szerint élik életüket. Senki nem tud szabályok, törvények, keretek és rendszerek nélkül élni (Isten Igéje is erre bíztat bennünket a Tízparancsolatban, lásd 2Móz 20). Ez még akkor is így van, ha a liberális öntörvényűség keretében az válik általánosan elfogadott szabállyá, hogy a szabályokat meg kell szegni. Paradox módon a közösséghez való tartozás és biztonság érzését ma leginkább az adja, hogy én döntöm el, nekem mi a jó, élhetem úgy az életem, ahogy akarom, nem kötnek meg a mások által elfogadott szabályok. Legtöbb ember identitását ez a szemlélet határozza meg.

Vajon közel áll ez ahhoz, amit Jézus testesített meg? Nem. Annyira fontos volt számára az Atya szeretetének szabadsága, hogy még élete árán is azt képviselte és követte. Semmi sem gátolhatta meg az Atya akaratának követésében. Telve szeretettel, szabadsággal és irgalmassággal vonz bennünket, hogy ezzel betöltekezve mi is benne élhessünk Isten dicsőségére kiteljesedett életet. A bűneset miatt azonban szükségünk van Isten különös kegyelmére is (Jn 3,16). Isten- és önismeretünk, megváltásunk, újjászületésünk, megtérésünk, megszentelődésünk Isten különös kegyelmének része.

Különös kegyelem

Isten különös kegyelme Jézus Krisztus testet öltésén, az *inkarnáció*n keresztül valósult meg és mutatkozik meg ma is. Egyszerű igazság és út ez, ám nem is olyan könnyű követnünk azt. Mert ő *„…Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóvá lett és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig."* (Fil 2,6–8) Itt sem önmagában a forma vagy a formák a fontosak, hanem az, hogy miért vállalta, tette ezt Jézus. Miért nem elégedett meg isteni formájával, szerepével, miért választotta a nehezebbet, a testi-emberi formát, a szenvedést, az alázatos szolgaságot, az engedelmességet és halált?

Szuverenitás, szabadság, túláradó szeretet

Isten szuverenitása, szabadsága és túláradó szeretete nyilvánul meg abban, ahogyan teremtett és megváltott Jézus Krisztusban. Ez Isten szabad választása. Jézusnak ezt kellett vállalnia és tennie – ez volt az ő messiási küldetése – ahhoz, hogy isteni hatalommal kijelenthesse: *„Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet, senki sem mehet az Atyához, csak*

énáltalam." (Jn 14,6) Ennek kellett megtörténnie ahhoz, hogy visszaállhasson a teremtés eredendő célja, ami a bűn miatt megromlott. Így nyílt meg számunkra az új élet, az újjáteremtés csodája, a megbékélés az egyetlen Istennel, az Örökkévalóval, akinél teljes élet van, aki a teljes életet ajándékozza. *„Ő tett alkalmassá minket arra, hogy az új szövetség szolgái legyünk, nem betűé, hanem Léleké, mert a betű megöl, a Lélek pedig megelevenít.*" (2Kor 3,6)

„*A betű megöl, de a Lélek megelevenít.*" Ez még akkor is így van, ha a betűt, a szavakat, a beszédet maga Isten teremtette, mely eszközül szolgált minden más látható dolog és forma megteremtéséhez, számunkra pedig azok felismeréséhez. A törvényt, a Tízparancsolatot maga Isten adta az ő népének, hogy az életre vezesse őket, de bűneik miatt a törvény halált hozott. A törvény megmutatja, hogy milyen az ember az Istentől elszakadt állapotában, megmutatja, hogy az ember saját erejéből Isten akaratának nem tud eleget tenni. Ezért lesz az a halál szolgálatának eszköze a Lélekkel szemben. *„Éppen az életre adott parancsolat lett halálommá.*" (Róm 7,10) Életre csak a halálon, elengedésen keresztül juthatunk. A Lélek erejével az óembert le kell vetkőzni, engedni kell meghalni. Sőt, Pál apostol szerint *„Öljétek meg tehát tagjaitokban azt, ami csak erre a földre irányul: a paráznaságot, a tisztátalanságot, a szenvedélyt, a gonosz kívánságot és a kapzsiságot, ami bálványimádás, meg kell öldökölni, hogy életre kelhessen az új.*" (Gal 3,5) Az Ószövetség és az Újszövetség nem egymásnak ellentétei, hanem egymást feltételező, kiegészítő és folytatólagos út a halálból az örökélet megismerésére és üdvösségre. A lelki élet útját járva folyamatosan *meg kell halnunk a bűnnek, hogy élhessünk Istennek a Krisztus Jézusban* (Róm 6,1–11).

A bűneset következménye életünkben és kapcsolatainkban az a számtalan törés, szenvedés és hiány, amit csak Isten szeretetével, a Szentlélek gyógyító és vigasztaló erejével lehet helyreállítani. Isten maga végzi el ezt az emberben.

Különös kegyelem és a Szentlélek munkálkodása

Emberi törésvonalak – Isten törődése

Életünk és kapcsolataink törésvonalait, fájdalmait felismerve, elfogadva és elengedve, átadva lehet a diakónián keresztül Isten törődését, gyógyítását, szabadítását, vigasztalását megtapasztalnunk és továbbadnunk. Steinbach József rövid igemagyarázatában így fogalmaz: „Isten kiigazítja az életünket, helyreteszi benne mindazt, ami félresiklott, megújít kapcsolatainkban, belátásra juttat tévedéseinkben, és ezáltal megváltozik egész valónk. Sőt, még ennél is többet tesz. A rajtunk elvégzett munkája által üzen másoknak, hogy ők is rácsodálkozzanak szeretetére, hatalmára, és dicsérni kezdjék a mennyei Atyát: *Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat!* (Mt 15,16)."

Ezért kell ébernek lennünk, nemcsak Istenre figyelve, hanem környezetünket látva, együtt érző, krisztusi indulattal cselekvésre készen, hogy szeretetszolgálatunkon keresztül Krisztus ábrázolódjon ki, akinek *adatott minden hatalom mennyen és földön.*

Mindez csak az Istentől ajándékozott hit által lehetséges. El kell fogadnunk és hinnünk, hogy hit által van lehetőségünk, erőnk legyőzni a világot, magunkat, önző énünket, az óembert: *„Mindaz, ami az Istentől született, legyőzi a világot; és az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk.*" (1Jn 5,4) Ha nem ez történik, akkor még távol állunk a céltól, a teljes élettől, Istentől. Csak önáltatásban, az illúziók világában próbáljuk elérni emberi módon az elérhetetlent. *„Jézus a hit szerzője és beteljesítője.*" (Zsid 12,2) *„De Isten, gazdag lévén irgalomban, az ő nagy szeretetéért, amellyel minket szeretett, minket is, akik halottak voltunk a vétkek miatt, életre keltett a Krisztussal együtt – kegyelemért van üdvösségetek! – és vele együtt feltámasztott, és a mennyeiek világába ültetett Krisztus Jézusért, hogy megmutassa az eljövendő korszakokban kegyelmének mérhetetlen gazdagságát irántunk való jóságából Krisztus Jézusban.*" (Ef 2,4–10)

Hit nélkül nem lehet Istennek tetsző életet élni, üdvösséget találni, diakóniát végezni. Ne áltassuk magunkat efelől. A keresztyén ember és egyház igaz ismertetőjegyeinek egyike a diakónia, azaz a szeretetszolgálat végzése. Engedelmességből, hálás szívvel, elkötelezetten, spontán módon és tervezetten egyaránt. Tudatosan és tudtunkon kívül is teszszük, mert az újjászületett embert ilyenné formálja a Lélek, a belső-lelki ember lényéből fakad a szeretetszolgálat, só és világosság a világban mindenki, akit a szeretet motivál és az Istennel való kapcsolat éltet. Kapcsolatot feltételez Istennel és épít emberekkel. Bizalmi kapcsolat ez az Örökkévalóval, így válik a leghatékonyabb személyiségfejlesztő, hitet erősítő és megpecsételő valósággá. Többek között a diakónián keresztül mutatkozik meg, hogy hol van jelen Isten ebben a világban, illetve hol léphetünk be Isten jelenlétébe, országa munkálásába. Mert a szeretetszolgálat az Ő irgalmának és szeretetének megnyilvánulása és módja az emberek felé.

Nyitott szemmel, érzékeny lélekkel

Lelkigondozói attitűddel történik minden diakóniában kezdődő kapcsolat, ahol a figyelem, a ráhangolódás, a megértés, az átérzés, az együttérzés nélkülözhetetlen. Ezt azonban éreznie és tapasztalnia kell a segítségre szoruló embernek is. Nem elég, hogy én, a segítő „értem" a másikat, együttérzek vele. Ha ezt nem tudom vele éreztetni, nem lesz kölcsönösen megtapasztalható áldás a szolgálaton.

Találkozások, személyes kapcsolatok nélkül nincsen diakónia és nem is lehet róla beszélni. Az első találkozás, amikor Jézussal találkozom; s rajta keresztül, őbenne a másik ember is megjelenik. A felebarát, aki éppen az utamba került. Lehet, hogy nem is ismerem, akit Isten elém hoz, nem tudom, miért és hogyan, de Isten adta alkalom az, hogy érzékenységemet, hitemet és engedelmességemet próbára tegye és erősítse. „A diakónia nem más, mint az, hogy Isten helyzetbe hozza az embert" (Dizseri Tamás) az előre elkészített jó cselekedetek végzésére. „*Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem tőletek van: Isten*

ajándéka ez; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék. Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azok szerint éljünk." (Ef 2,8–10)

Fontos látnunk, hogy miközben az Urat szánkkal és tetteinkkel dicsérjük, dicsőségét szemléljük, magunk is átformálódunk az ő képére. A Szentléleknek egy életen át tartó munkája ez bennünk, aminek beteljesedése az örökkévalóságban következik be. A Krisztusban való megigazulást pedig a Szentlélekben való megszentelődésünk, belső átformálódásunk hosszú folyamata követi. „*Az igazsághoz ragaszkodva növekedjünk fel szeretetben mindenestől őhozzá, aki a fej, a Krisztus, akiből az egész test egybeilleszkedik és összekapcsolódik a különféle ízületek segítségével úgy, hogy minden egyes tagja erejéhez mérten közösen munkálja a test növekedését, hogy épüljön szeretetben.*" (Ef 4,15–16)

Ezért fontos, hogy megvizsgáljuk önmagunkat, *Istennel való kapcsolatunkat* és motivációinkat, hogy fény derüljön az Isten által rendelt helyünkre, küldetésünkre a teremtett világban és szűkebb közösségekben.

Önismeret és istenismeret

E kettő nélkül nem végezhetünk diakóniát, Isten szerinti szeretetszolgálatot. Ahhoz, hogy megismerjük az élet és a közösség egészséges működését, felül kell emelkednünk a múlton, önmagunkon és a formákon. Csak a Szentlélek által láthatjuk meg a láthatatlant, érthetjük az érthetetlent, ismerhetjük meg Istent és életünk célját. Újra hangsúlyozom, hogy hosszú, életen át tartó folyamat ez, melybe a jelen pillanaton keresztül pillanthatunk és léphetünk be. A diakónia, a szeretetszolgálat többek között annak a jele és következménye, hogy Isten irgalmas szeretetével még mindig formálja és újjá akarja teremteni ezt a világot, benne az embert, hogy ne hiábavalóságban, hanem az ő dicsőségére, emberek javára, üdvösségére éljünk.

Az Isten országa az a hely, ahol a csodák történnek, ahova meg kell érkeznünk, ahol el lehet kezdeni az Istennek tetsző életet. Isten országa az, ahol nem vagyunk egyedül, nem félünk, nem keressük tovább az életünk értelmét, térképét és kulcsait, mert már helyben vagyunk. Hazaérkeztünk, otthon vagyunk. Forrás ez, ahol szabadulás, gyógyulás, vigasztalás újjászületés, békesség és öröm, az élet teljessége, az örök élet vár. Érezzük-e ezt személyesen Isten jelenlétében? Jelen tudunk-e lenni ebben a világban éberen, hogy felismerjük teremtő és újjáteremtő Atyánk akaratát és a Lélek erejével meg is cselekedjük azt. A *„vigyázzatok, legyetek ébren, mert nem tudjátok, mikor jön el az idő!"* jézusi intelemé Márk evangéliumában éppen arra mutat rá, hogy nem közömbös, mire használom az időmet, milyen értékek mentén élek, ki és mi határozza meg identitásomat, kihez tartozom.

A diakónia, a szeretetszolgálat a lét felől jut a cselekedetekhez. Az fejeződik ki benne sokszor szavak nélkül, de annál erőteljesebben, hogy milyen ereje és íze van a szelídségnek, az irgalmasságnak, a Lélek gyümölcsének: *„De a Lélek gyümölcse szeretet, öröm, békesség, hosszútűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség."* (Gal 5,23) Ezzel szemben milyen nyomorult a Lélek nélküli élet! *„A test cselekedetei pedig nyilvánvalók, melyek ezek: paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás, bálványimádás, varázslás, ellenségeskedés, versengés, féltékenység, harag, önzés, széthúzás, pártoskodás, irigység, részegeskedés, tobzódás és ezekhez hasonlók."* (Gal 5,20–21)

A diakóniát tehát úgy is értelmezhetjük, mint az Isten országának előre látását, érzését és éreztetését, várakozva a teljességre, azaz Krisztus visszajövetelére. Azt gondolom, hogy a legtöbb emberi konfliktus, békétlenség, áldatlan állapot – személyes és közösségi életünkben – abból fakad, hogy nem nézünk szembe önmagunkkal, a valósággal, nem tudatosítjuk létünk isteni méltóságát (istenképűségünket), küldetését. Elvesztettük a személyesség és egyetemesség, az élet teljességének és egységének érzését. Megelégszünk létünk részekre szakadt töredékes darabjaival, melyeket saját erőből és tudással próbálunk kiegészíteni, kozmetikázni, jobbnak mutatni, mint amilyen valójában. A hamis önmegvalósítás, karrierizmus útját járva saját életünket is pusztulásba sodorva élünk, amíg erőnk tart. Az egónkhoz, álidentitásunkhoz mindennél jobban ragaszkodunk.

Léthazugságra vezet ez, mely az önzést és egyéni érdekeket rejtetten mindenek fölé helyezi, megakadályozva az élet valódi szépségének, teljességének kibontakozását, a közösség áldásainak megtapasztalását. Ehelyett hazug, hiábavaló, üres élethez vezet, melyben a magányosság, a létbizonytalanság és a félelem érzése válik uralkodóvá.

Még ha áldozatokat vállalok is, erőfeszítést teszek is, ha a jó szándék is megvan, be kell látnom, mégsem sikerül elérni, amire szívem mélyén vágyok, amíg meggyőződésemmé nem válik, hogy *„csak Istennél csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget…"* (Zsolt 62,2) Jézus az irgalmasság útját mutatta és ajánlotta tanítványainak: *„Menjetek, és tanuljátok meg, mit jelent ez: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot."* (Mt 9,13) A Szentírás pedig ehhez isten Igéjének támogatását ígéri: *„Az én beszédem, amely számból kimegy, nem tér hozzám üresen, hanem megcselekszi, amit akarok, és szerencsés lesz ott, ahová küldöttem."* (Ézs 55,11)

Isten szeretetszolgálatába kapcsolódva és azt végezve olyan erőt, gyógyulást és szabadulást tapasztalhatunk meg, amire igazából minden embernek szüksége van. Ezért nem lehet Isten kegyelme, bűnbocsátó szeretete és irgalma elfogadása és megtapasztalása nélkül teljességre jutnunk, diakóniát végeznünk. *„Ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek szíveteket, mint az elkeseredéskor!"* (Zsid 3, 15) *„A beszédek, amelyeket én szólok néktek, lélek és élet."* (Jn 6,63) *„Aki pedig megtartja az ő beszédét, abban valósággal teljessé lett az Isten szeretete."* (1Jn 2,5)

Megjelenik ugyanakkor folyamatosan a kísértés is, mely az igazságot próbálja érvénytelenné tenni, hamis identitáshoz, anyagiakhoz, csak a test vagy a szellem szükségletei és vágyai kielégítéséhez és beteljesítéséhez kötve a boldogságot, a teljességet. Folytathatnánk még a kísértések számát és módját, mely érzékelhetően és tudat alatt behálózza, próbálja megkötözni, függő helyzetbe csalogatni az embert. A világ gazdagsága jórészt erre épül. A hatalom és a pénz körül forog. Erről szól

a sztárcsinálás, a sikerorientált emberideál, az egyoldalú testépítő iparág, a divat iparága, a politika, a fogyasztói társadalom, a materializmus, a szekularizáció is. Egyszóval minden, ami nem a teljes életet, az ember istenképűségének, szabadságának és felelősségének a méltóságát, az élet és természet tiszteletét, Isten dicsőségét szolgálja.

Isten kétféle utat láttat az emberrel, aki választhat, hogy melyik szerint akar élni: *kenózis* (önmegüresítés) vagy *hedonizmus* (az élvezetek hajszolása), önkéntesség vagy kényszer, igazság vagy hazugság, áldás vagy átok, élet vagy halál.

Az, aki önmagát értünk megüresítette (Fil 2,6–11), tőlünk is kenózist vár. Nem mást, nem többet és nem kevesebbet. Ez a követés folyamata, melyről Jézus így beszél: „*Ha valaki én utánam akar jőni, tagadja meg magát, és vegye fel az ő keresztjét és kövessen engem.*" Az irgalmasság közvetítésének útja és feltétele az önmegtagadás. Helyet és alkalmat kell biztosítsunk a Lélek számára, hogy kiáradhasson, betöltsön, „felöltöztessen", megszenteljen, megújítson (vö. Róma12,1–8).

Imádsággal, csenddel, megállással, elfogadással és elengedéssel lehet önvizsgálatunkat kezdeni, helyzetünket, állapotunkat igazán tudatosítanunk. Spirituálisan, Lélektől kapott látással látni a világot, önmagunkat, az egységet, a harmóniát, a gondviselést, a teremtésben adott rendet, az életünket felépítő és éltető elemeket, anyagot és lelket. A Lélek mutathatja meg igazán a nyilvánvalót és az elrejtett titkokat, a láthatót és láthatatlant. Isten igéje az a speciális kijelentés, ami alkalmas arra, hogy a Szentlélekkel együtt életre vezessen, hitet ébresszen, világosságot gyújtson.

Az ember és egy közösség (gyülekezet) éberségét a diakóniai és missziói látásán és szolgálatain lehet lemérni. Látásunkat minden nap meg kell erősíteni. Látásunk az értékrendünket is tükrözi.

A gyülekezet és a közösség fogalma elválaszthatatlan a diakónia fogalmától és tartalmától. Hitünk elmélyítése és növekedése szempontjából létfontosságú a gyülekezet. A diakóniának van olyan kiváltsága, van olyan hatékony személyiségformáló, közösségteremtő és -megtartó ereje, melyet nem szabad figyelmen kívül hagynunk. A Máté evangéliuma szerint Krisztus legnagyobb ígéreteit és jelenlétét a közösséghez köti (Mt 18,19–20). Közösség nélkül légüres térbe kerül az ember, bármenynyire is törekszik a tökéletességre. Az Istennel való tartós közösségnek feltétele az egymással való közösség gyakorlása, mert Jézus ígérete szerint ebben a közösségben van velünk „*minden napon a világ végezetéig.*" Jézus ereje és hatalma is itt árad ki és érvényesül megtapasztalható módon. Így válik a diakónia keretévé, közvetítő csatornájává és helyévé a Jézus nevében egybegyűltek közössége.

A gyülekezet üdvösségre és szolgálatra elhívott tagjai a kegyelmi ajándékok és azok használatára kapott parancs sajátosságai szerint ölthetnek különböző külső formát. Így válhatnak a gyülekezetek különféle ajándékok és felvállalt szolgálatok alapján diakóniai gyülekezetté. A szolgálati területek eltérő módon jelennek meg a hozzájuk tartozó gyülekezeti tagok között, a szolgálók közösségében. A diakóniai találkozások sokféle programban, rendszeres és alkalmi közösségi találkozásokban, kampányszerű rendezvényekben, jótékonysági alkalmakban, egyéni, gyülekezeti és intézményi szinten megvalósult testvérkapcsolatok ápolásában valósulhatnak meg. Ezeket keresve és cselekedve ismerjük meg mélyebben saját magunkat és a gyülekezet közösségét.

1. munkalap

Élő hit, gyülekezet, gyülekezeti szolgálat

Az első, bevezető jellegű műhelymunka célja az, hogy a résztvevőkben tudatosítsuk azt, hogy a diakónia az élő gyülekezet egyik fontos megnyilvánulási formája, az egyéni és közösségi szolgálat kiemelt területe.

Mindennek az alapja Isten igéje, amely szolgálatra hív és kötelez: *„…ő adott némelyeket apostolokul, másokat prófétákul, ismét másokat evangélistákul vagy pásztorokul és tanítókul, hogy felkészítse a szenteket a SZOLGÁLAT* végzésére, Krisztus testének építésére, míg eljutunk mindnyájan a hitnek és Isten Fia megismerésének egységére, a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra … Az igazsághoz ragaszkodva növekedjünk fel szeretetben mindenestől őhozzá, aki a fej, a Krisztus, akiből az egész test egybeilleszkedik és összekapcsolódik a különféle ízületek segítségével úgy, hogy minden egyes tagja erejéhez mérten közösen munkálja a test növekedését, hogy épüljön szeretetben."* (Ef 4,11–16)

Az itt használt „szolgálat" szó görögül *'diakónia'*. A szó itt az evangélium hirdetésének szolgálatát jelenti a maga átfogó, minden eszközt felhasználó értelmében, aminek természetesen hangsúlyos része a szeretetszolgálat is, gondoljunk az ApCsel-ben leírt első diakónus, István bizonyságtévő életére. Nem az egyháznak/gyülekezetnek van tehát diakóniája, hanem Isten kegyelméből abban a kiváltságban részesülhetünk, hogy Isten diakóniájába kapcsolódhatunk be, mely az Isten könyörülő szeretetének eljutása a fizikai, szellemi és lelki szükségben lévő emberhez. Fontos hangsúlyozni, hogy a pozitív egyéni hozzáállás, a diakóniai érzékenység és látás nagyon fontos, ám a cél az, hogy a diakóniai szolgálat a gyülekezetben ne csak spontán, egy-egy személy

odaszánásából, karizmatikus szolgálatából folyjon, hanem szervezetten és lehetőleg intézményesített formában történjen.

A műhelymunka során beszéljük majd át az alábbi szempontokat:

1. *Spirituális szempont:* Miért kiváltságunk, lehetőségünk és felelősségünk a szeretetszolgálat végzése a gyülekezetben? Miért kiemelten fontos ez a kérdés?
2. *Módszertani szempont:* A gyülekezeti szolgálatok minden formáját újra ki kell találni, szeretetszolgálatunknak magán kell viselnie környezetünk összes hatásának jegyeit. Igen fontos kereteink, lehetőségeink felmérése és tudatosítása.
3. *Önismereti szempont:* Feladatainkhoz, kihívásainkhoz és próbatételeinkhez elsősorban milyen erőforrásokkal rendelkezünk? Miként építhetünk ezekre, és hogyan tervezhetünk jövőt? Leginkább bölcsességre, a hit, a szeretet és a józanság lelkére van szükségünk.

Ugyancsak fontos *a közös nevező keresése, célok megfogalmazása* a gyülekezeti diakóniára vonatkozóan:

- diakóniai gyülekezetek* erősítése és diakóniai intézményeink gyülekezetszerűbbé tétele,
- egymástól való tanulás, új ismeretek, jártasságok megszerzése, egymás bátorítása, motiválása,
- közösségépítés, megújulás,
- diakóniai szolgálatban használható személyes forrásaink, értékeink tudatosítása, rendszerezése, hiszen a spiritualitáson túl a gyülekezetek legértékesebb erőforrásai a Krisztusban élő gyülekezeti tagok,
- a gyülekezetek diakóniai szempontok szerinti feltérképezése.

* Diakóniai gyülekezet: A kifejezés alatt a Krisztus parancsát engedelmesen betöltő, cselekvő gyülekezetet értjük, ahol a gyülekezet közösségében mindenkinek van diakóniai szerepe, feladata és tudatában van hitéből fakadó személyes felelősségégének. Az 1. munkalap ezeknek a bibliai és elvi alapoknak a megfogalmazásában segít.

1. munkalap

Élő hit, gyülekezet, gyülekezeti szolgálat

„Az egyház a gyülekezetekben él.”, rögzíti A Magyarországi Református Egyház szeretetszolgálatáról szóló 2000. évi II. törvénye. Azt is tudjuk, hogy *aktív gyülekezeti tagok alkotják az élő gyülekezetet.* S végül Boross Géza szerint *„A diakónia beépítése a gyülekezet felépítése.”*

Ennek ellenére tapasztalhatjuk, hogy a rendszeresen templomba járó gyülekezeti tagok 80% vagy annál több nincs tudatában annak, hogy milyen kegyelmi ajándéka van Istentől, a templomban vasárnapi istentiszteleteken kívül pedig nincs cselekvő, közösségépítő munkája, nincs szolgálata a gyülekezet közösségében.

Pedig a diakónia jelenléte, annak végzésének mértéke vagy annak hiánya a gyülekezetek lelki-egészségi állapotát és életképességét tükrözi.

Vajon miért van ez így? És mit tehetünk közösségben és egyen egyenként is ez ellen? Az alábbi kérdések ezekre a kérdésekre segítenek hitvallásos feleletet találni:

Miért?

- Miért szoktunk imádkozni és miért imádkozzunk?
- Miért fontos a hitben való növekedés, az Isten akaratának való engedelmesség?
- Miért kell a diakóniával foglalkozni? Miért fontos újra definiálni, arról tanítani?
- Miért érdemes az Isten által előre elkészített lehetőségekkel, adottságainkkal, erőforrásokkal élnünk?
  Miért kell az Isten által előre elkészített jó cselekedetekben járnunk?
- Miért kell minden gyülekezeti tagnak diakóniát végeznie?
- Miért mindnyájunk felelőssége ezekre a kérdésekre választ adni?

Hogyan?

- Hogyan szoktam imádkozni és hogyan imádkozzak?
- Hogyan láthatom meg, mire hívott el Isten?
- Hogyan tudatosíthatom magamban saját képességeimet, lehetőségeimet, erőforrásaimat, melyek a diakónia végzésére alkalmassá tesznek?
- Hogyan teljesíthetem Isten akaratát?
- Hogyan kapcsolódik a diakónia a misszióhoz, sákramentumokhoz, gyülekezetépítéshez,
- Hogyan erősödhetek meg a hitben?
- Hogyan lehetek áldássá Isten országa és a gyülekezet építésében?
- Hogyan válhat a gyülekezet diakóniai gyülekezetté?

Mit?

- Mivel kezdjem/kezdjük?
- Mit jelent Istenre figyelni, neki engedelmeskedni?
- Mit kell tudnom/tudnunk?
- Mit jelent a diakónia? Mi nem diakónia?

Hol?

- Hol a helyem a gyülekezetben?
- Hol van a diakónia helye az életemben?
- Hol jelenik meg a diakónia az egyház életében?

2. munkalap

Ki vagyok? Hol állok?

A közös „diakóniai felfedező utunk" második lépése az önismeret, és ezen keresztül saját lehetőségeink és karizmáink felismerése, tudatosítása. Ehhez a legjobb és legegyszerűbb út a *bemutatkozás* (önéletrajzi munka). Ez lehet szóban, rögtönzött formában a csoport előtt. Hatékonyabb azonban, ha a résztvevők írásban készülve, segítő kérdések alapján életüket átgondolva érkeznek a foglalkozásra, eddigi életútjukról, a társadalomban elfoglalt helyük változásairól. A 2. munkalap egy ehhez készült űrlap, amit a résztvevők otthon előre kitöltenek.

Ez a bemutatkozás jó, ha tartalmazza a mai napig tartó szocializációs folyamatunkat (saját „gyökerek"). Ez a leírás az életünk olyan fonala, amelyben megpróbáljuk kimutatni a ránk legjelentősebb hatást gyakorló eseményeket, kapcsolatokat, tapasztalatokat és az oktatásban, képzésekben szerzett tudásunkat, szakértelmünket és kompetenciáinkat. Egyben lelki nézőpont alapján is készül, mely személyes hitvallássá, bizonyságtétellé is teheti bemutatkozásunkat. Tartalmazhatja pozitív és negatív tulajdonságainkat, erősségeinket és gyengeségünket, személyes motivációinkat, elvárásainkat és szükségérzéseinket is. Térjünk ki különösen is az alábbi kérdésekre:

- Hogyan lettem azzá, aki ma vagyok? Milyen társadalmi, szociális, vallási élethelyzetben születtem, neveltettem?
- Saját korosztályom és kapcsolataim, hogyan formálták személyiségemet?

– Társas, közösségi életem és munkám, ezekben betöltött szerepem, hogyan jelennek meg a szűkebb és tágabb környezetemben, munkahelyen, gyülekezetben?
– Milyen jelentősebb fordulópontok voltak az életemben?
– Kik voltak életemben, személyiségem formálódásában és szakmai vonatkozásban a legnagyobb hatással rám?
– Identitásomat hogyan és milyen mértékben határozza meg a családban betöltött szerepem, a munkahelyi státuszom, vallási, kulturális és politikai meggyőződésem?
– Kik és mik motiválnak leginkább személyes életemben, munkavégzésemben és a gyülekezetben?

Mindezeket átgondolva, tudatosítva tisztázzuk: mi az, amit erőforrásként, készségként eddig használtunk a munkánkban, életünkben? Mely területen tudtuk ezeket alkalmazni, hasznosítani? Önismeretünk, személyes és spirituális erőforrásaink tudatosításával mit tudok még kezdeni? Milyen lehetőségek állnak előttem ezek kibontakoztatására, elmélyítésére a gyülekezetben?

A személyes életrajzi munka várt eredménye, hogy erősebb és tudatosabb identitással és együttműködő készséggel rendelkezzünk. Hatékonyabban és áldottabban végezhessük munkánkat, szolgálatunkat, ezáltal pedig teljesebb, boldogabb, kiegyensúlyozottabb életet élhessünk.

2. munkalap

Ki vagyok? Hol állok?

Név, foglalkozás	
Születés hely, idő. Gyermekkorom körülményei a családban	
Iskolák	
Végzettség. Jelenlegi munkakör. Mennyi ideje tölti be ezt a pozíciót?	
Családi állapot. Egy háztartásban élő családtagok	
Szakmai tapasztalat. Különös tekintettel a presbiteri tisztséggel járó feladatokra	
Önkénteskedésben szerzett tapasztalatok. Civil és gyülekezeti szolgálatokban, időtartam	
Elhívás, lelki fejlődés és élet, személyes hitvallás	
Egyebek. Pl.: alapítványok, szervezetek, egyesületekben való tagság. Részvétel és együttműködés más gyülekezetekkel	
Legjelentősebb hatással bíró személyek, példaképek, motivációk	

3. munkalap

A kihívások felismerése

A közös „diakóniai felfedező utunk” következő lépése a világban és a szűkebb környezetünkben tapasztalt kihívások felismerése, tudatosítása és arra való reflektálás. Ez ugyanis rámutat arra, hogy mi és ki irányítja életünket, a jelenben hozott döntéseink pedig meghatározzák jövőnket. A keresztyén ember és gyülekezet jelenléte, látása és a Gondviselő Istenbe vetett hite tanúságtétel és olyan jel, ami reményt ébresztheti másokban is és irányt mutat szűkebb és tágabb világunkban.

Bibliai példák segítségével könnyebben beazonosíthatjuk a mai társadalomban válaszra, útmutatásra és megoldásra váró kihívásokat.

Bevezető – segítő kérdések a témára való ráhangolódásra

- A bűneset után mi volt Isten számára a legnagyobb kihívás? Hogyan oldotta meg a bűn problémáját Isten?
- *Cél: Irányítsuk figyelmünket Isten üdvtervére.*
- Milyen kihívásokkal kellett szembenéznie Józsefnek Egyiptomban, a fáraó közelében? Mi volt számára a legnagyobb kihívás, ami Egyiptomot és a környező országokat érintette? Hogyan reagált ezekre?
- *Cél: Vegyük észre, hogyan vált eszközzé József Isten tervének megvalósulásában. József Isteni bölcsességgel, látással életmentő döntéseknek megfelelő szervezői, irányító munkát végzett.*

- Mi volt Mózes számára a legnagyobb kihívás, amikor a kőtáblákkal lejött a Sinai-hegyről?
- Mi volt Áron számára a legnagyobb kihívás, amikor hosszú ideig vártak Mózesre, és elfogyott a nép türelme? Hogyan reagált erre?
- Milyen kihívásokkal találkozott Mózes a pusztai vándorlás során? Hogyan reagált ezekre?
- Az ApCsel 6,1–7 versekben olvasottak szerint milyen kihívással/problémával találkozott a gyorsan növekvő ősgyülekezet? (Zúgolódás támadt…) Hogyan reagáltak erre az apostolok és a gyülekezet közössége?

A bibliai példákat átbeszélve töltessük ki először egyedül az alábbi munkalapot, majd 3-4 fős kiscsoportokban beszélgessünk a hasonló és eltérő látásainkról.

3. munkalap

A kihívások felismerése

I.	Milyen új globális kihívásokkal, problémákkal, nehézségekkel találkozunk a világban?
II.	Mire kell felkészülnünk, hogy megfelelő megoldásokat, válaszokat kapjunk ezekre a kérdésekre?
III.	Milyen helyi kihívásokkal, problémákkal, nehézségekkel találkozunk a lakóhelyünkön és a bennünket körülvevő tágabb környezetben?
IV.	Mire kell felkészülnünk, hogy megfelelő megoldásokat, válaszokat kapjunk ezekre a kérdésekre?
V.	A munkahelyünk, hivatásunk tekintetében miben szükséges változnunk keresztyén személyiségünkben, valamint egymáshoz és a munkához való viszonyulásunkban?
VI.	Egyéni vonatkozásban, lelki életemben, hitemben és annak megélésében miben van szükségem fejlődésre, növekedésre?
VII.	Mire van nekem szükségem ahhoz, hogy a legtöbbet adhassam a közösségnek, hogy hatékonyabban, eredményesebben tudjak dolgozni és örömmel, elégedetten végezhessem küldetésemet?
VIII.	Mivel járulhatok hozzá a közös szolgálat és együttműködés fejlesztéséhez a szomszédos gyülekezetek körében, egyházmegyei szinten, esetleg országosan?

4. munkalap

A motiváció felfedezése és tudatosítása

A közös „diakóniai felfedező utunk” következő lépése továbbra is a személyes kiindulópont meghatározása, mely az Istentől kapott elhívásunk újra felismerését és megerősítését jelenti. A cél *a gyülekezet diakóniai motivációjának és víziójának felfedezése, tudatosítása.*

Elhívásunkban fontos *a diakóniai látásunk élesítése, érzékenységünk erősítése.* A fizikai, lelki és szellemi „megérkezés”, egység megtapasztalása után figyelmünket irányítsuk az Istentől kapott *elhívásunk tényére és céljára*.

A személyes elhívás felismerése, megértése várakozással, Isten Igéjére figyeléssel, imádkozással kezdődik. El kell kérnünk, el kell fogadnunk Isten megváltó, újjáteremtő, elhívó szeretetét és ennek tényét, érvényességét személyes életünkre nézve. Ajánlott igeszakasz:

„…az igazsághoz ragaszkodva növekedjünk fel szeretetben mindenestől őhozzá, aki a fej, a Krisztus. Az egész test pedig az ő hatására egybeilleszkedve és összefogva, a különféle kapcsolatok segítségével és minden egyes rész saját adottságának megfelelően működve gondoskodik önmaga növekedéséről, hogy épüljön szeretetben.” (Ef 4,15–16)

A 4. számú munkalap segítő kérdéseket tartalmaz: feldolgozása rövid személyes gondolkozás után, közös megbeszélés formájában ajánlott. Arra, hogy mindenki minden kérdésre feleljen, nincs idő, de szükség sem: célszerű hagyni, hogy az adott kérdésre önként jelentkezők válaszoljanak – figyelve arra, hogy mindenki szóhoz jusson, és senki se „uralja le” a beszélgetést.

4. munkalap

A motiváció felfedezése és tudatosítása

„Miért?” kérdések:

- Miért vagyok keresztyén?
- Miért hiszek Istenben?
- Miért járok gyülekezetbe?
- Miért keresem Isten országát és igazságát?
- Miért engedelmeskedek Istennek?
- Miért szeretem Istent és a másik embert?

„Hogyan?” kérdések:

- Hogyan vagyok keresztyén?
- Hogyan hiszek Istenben?
- Hogyan járok gyülekezetbe?
- Hogyan keresem Isten országát és igazságát?
- Hogyan engedelmeskedek Istennek?
- Hogyan szeretem Istent és a másik embert?

„Mit?” kérdések:

- Mit teszek keresztyénként?
- Mit kezdek a hitemmel?
- Mit csinálok a gyülekezetben?
- Mit vállalok az Isten országának és igazságának képviseletében?
- Mit teszek Isten elküldő, felhatalmazó parancsára?
- Mit teszek meg az Istennek és az embereknek?
- Mit adok az Istennek és az embereknek?

Az egyház és a gyülekezetek legfontosabb erőforrása az egyházat alkotó gyülekezeti tagok és a bennük munkálkodó Krisztus.

5. munkalap

A diakónia mint kiváltság, lehetőség, felelősség

Krisztus testének tagjai vagyunk. Egy lelki család és közösség részei. Minőségi élet és szolgálat hosszú távú jó kapcsolatokban élhető. A diakónia személyes emberi kapcsolatokban történik. De mi kell ehhez? Bizalom és bátorság.

A munkalap kiosztása előtt beszéljük át röviden az alábbi témakört: Mit tehetünk a keresztyén életben, a hitben és a kegyelemben való növekedésünkért?

- A múltunkkal való megbékélés feltétele a hitben való növekedésnek és a szolgálatnak. Ez a körülmények elfogadását és az embereknek való megbocsátást is jelenti.
- Mennyei Atyánk akaratának és életünk értelmének keresése és megtalálása segíti a lelki növekedésünk helyes irányban tartását.
- Legyünk tudatában értékes tulajdonságainknak, képességeinknek és kegyelmi ajándékainknak. Erre segítsük testvéreinket, lássuk meg bennük is ezeket, erősítsük bennük ezeket és ezeknek tudatát, ezzel is becsülve egymást.
- Tegyünk nagyobb hangsúlyt a személyes kapcsolataink építésére. Tegyünk konkrét lépéseket az egymás iránti bizalom és a szeretet megerősítéséért.
- Járjunk rendszeresen gyülekezetünkbe, vegyünk részt aktívan egy kisebb csoport szolgálatában.
- Szolgálatunkat és munkánkat tekintsük hivatásunknak, amivel Istent szolgáljuk, róla teszünk bizonyságot és őt dicsérjük.

Miután kiosztottuk a munkalapot, beszéljük át annak tartalmát. Ezt követően biztassuk arra a csoport tagjait, hogy egyéni látásuk és tapasztalatuk, valamint a megelőző beszélgetés alapján töltsék ki a munkalap üres rovatait, válaszolva az alábbi kérdésekre:

- Miért vagyok kiváltságos/áldott helyzetben?
- Hogyan tapasztaltam meg Isten áldását?
- Milyen lehetőségeim vannak ebből adódóan?
- Mit nyertünk a hittel – életünk minden területére kivetítve?
- Mit kíván tőlem az Isten?
- Hogyan jelenik meg az élő Istennel való kapcsolatom a hétköznapokban?
- Én a gyülekezet közösségében miért vagyok felelős?

Az egyéni kitöltést csoportos vagy kiscsoportos beszélgetés is megelőzheti.

5. munkalap

A diakónia mint kiváltság, lehetőség, felelősség

Miért vagyok kiváltságos?	*Milyen lehetőségeim vannak?*	*Miért vagyok felelős?*
Isten embere vagyok (Isten teremtménye, szolgája, gyermeke, Jézus tanítványa, barátja, küldötte). **Só és világosság** vagyok. **Újjászületett, megváltott** ember vagyok. Isten országának, igazságának és akaratának **keresője** vagyok. **Kegyelmi ajándékom** van Istentől a szolgálat végzésére. Isten szeretetének, áldásának, békességének **hordozója és közvetítője** vagyok. „**Jutalmam,** hogy tehetem” Falakat ledönteni. Isten **bölcsesség**et ad megítélni, hogy mire vagyok képes, mire van szükség és meddig terjed a **kompetenciám,** mennyi időre van szükség. Jn 14,27 – **Jézus békessége**	**Felismerni és tudatosítani** mindezeket. **Hálát adni** Isten megújító kegyelméért, ajándékaiért, tudatosítani a kijelentett igazságát, akaratát és ígéreteit. **Megváltozni.** (Róm 12,1–2) **Megújulni,** megszabadulni, teljesebb, örömteli életet élni. **Megerősödni,** győzedelmes életet élni. **Imádkozni,** Istent dicsőíteni. **Igeolvasás** aktualizálása. **A személyes hit** cselekvő megélése. **Korlátok:** realitás érzéke- lése, túlterheltség, idő, tér, humán erőforrás kerete, eszközök, anyagi erőforrás, „a főnöknek mindig igaza van” „Nem”-et is kell tudni mondani.	**Felelős vagyok** életemért, döntéseimért, gondolatai-mért, szavaimért, tetteimért, elköteleződé-semért, időbeosztásomért, indulataimért és azok következményeiért, a rám bízottakért, mulasztásai-mért, hitetlenségeimért, Isten iránti hűtlenségemért, engedetlenségemért. **Engedelmességgel tartozom:** Isten akarata szerint, Isten dicsőségére élni. **Sáfárság:** a rám bízott dolgokkal felelősen gazdálkodni. Kegyelmi ajándékok használatánál a hit szabálya: védőkorlát. **Aranyszabály:** Mt 7,12 **Elhívatáshoz méltó élet:** Ef 4; Fil 2,3–5

Miért vagyok én kiváltságos és áldott helyzetben?	
Hogyan tapasztaltam meg Isten áldását?	
Milyen lehetőségeim vannak ebből adódóan?	
Mit nyertünk a hittel – életünk minden területére kivetítve?	
Mit kíván tőlem az Isten?	
Hogyan jelenik meg az élő Istennel való kapcsolatom a hétköznapokban?	
Én a gyülekezet közösségében miért vagyok felelős?	

6. munkalap

Miért is végezzünk diakóniát?

Az előző, 5. számú munkalap feldolgozásával érintettük a diakóniai motivációk jó részét. Ott elsősorban személyes szempontokból vizsgáltuk a kérdést. Ennek megerősítését és kiegészítését szolgálhatja a 6. munkalap, amely immár a közösségre irányítja a figyelmünket. Isten a diakónián keresztül olyan lehetőséget kínál, amely észrevétlenül hozza magával a lelki felébredés, megerősödés és a közösségbe tartozásunk tudatát.

Életünk három alapvető pillére nem értelmezhető önmagában. Csak a közösség, az emberi kapcsolatok megélésében nyer értelmet és válik valóságossá.

1. Születésünktől kezdve mindnyájunknak szükségünk van a szeretet érzésének megtapasztalására. Isten az önmagával és egymással való szeretetkapcsolatra teremtett.
2. Szükségünk van arra is, hogy az Istentől kapott adottságainkat, képességeinket, kreativitásunkat ki tudjuk bontakoztatni. Ez segít abban, hogy hasznosnak, értékesnek érezhessük magunkat. Önbecsülésünk mellett mások szolgálatát és a közösséget is erősíti.
3. Életünk értelmét csak Istennel találhatjuk meg. Amikor őt dicsérjük, megnyílnak lelki szemeink. Meglátjuk azt, amit eddig nem. A diakónia látás, döntés és engedelmesség kérdése.

Ennek tudatában lehet konkrét, egyszerű és egészen összetett diakóniai szolgálatot is indítani és megerősíteni. A szolgálatban részt vevők életük alapvető pillérjeire visszatalálva megerősödnek a hitben és a közösségben.

A diakónia így lesz a gyülekezetépítésben a „malter", ahol a gyülekezet tagjai, mint élő kövek épülnek be Krisztus testébe: *„ti magatok is mint élő kövek épüljetek fel lelki házzá, szent papsággá, hogy lelki áldozatokat ajánljatok fel, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által."* (1Pt 2,5)

A munkalapot egyénileg töltsük ki, majd kiscsoportokban beszéljük meg. Készítsünk táblázatot, amibe a kérdésekre adott válaszokat témák szerint összefoglaljuk.

6. munkalap

Miért is végezzünk diakóniát?

1. A diakónia ma is az egyház egyik ismertetőjegye.
   Hogyan mutatkozik meg ez a mi gyülekezetünkben?

   .....

   .....

2. Isten gyermekeinek kiváltsága a diakónia.
   Mikor éreztem utoljára kiváltságosnak magamat emiatt?

   .....

   .....

3. Isten elhívása és parancsa a szeretetszolgálat gyakorlása, amire kegyelmi ajándékokat és felhatalmazást is kapunk.
   Mire kaptam Istentől elhívást és milyen kegyelmi ajándékom van?

   .....

   .....

   Mire kaptam felhatalmazást a gyülekezetben?

   .....

   .....

4. „Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék. Mert az Ő alkotása vagyunk, teremtetvén általa a Krisztus Jézusban jó cselekedetekre, amelyeket előre elkészített az Isten, hogy azokban járjunk." (Ef 2, 8–10)

Hogyan tapasztaltam meg, hogy Isten teremtményeként az általa előre elkészített jó cselekedetekben járok?

.....

.....

5. „Aki tehát hallja tőlem ezeket a beszédeket, és cselekszi azokat, hasonló lesz az okos emberhez, aki kősziklára építette a házát." (Mt 7,24)
   A igeolvasásból és igehirdetésből megértett üzeneteket hogyan valósítottam/valósítottuk meg a gyakorlatban?

   .....

   .....

6. Tudatlanságról, kiskorúságról, illetve engedetlenségről, hitetlenségről és istentelenségről is tanúskodhat a diakóniát nem végző keresztyén ember és gyülekezet.
   Mit mutat az életem, miről tanúskodik? Mit látnak rajtam az emberek?

   .....

   .....

7. Isten áldásának hordozója és továbbadója a szeretetszolgálatot végző ember és gyülekezet.
   Mit hordoz az én életem és a gyülekezetem? Mit sugárzok, adok tovább a környezetemben?

   .....

   .....

8. Isten formáló, nevelő eszköze a diakónia a hívő ember személyes és közösségi életében.
   Hogyan tapasztaltam meg Isten formálását, nevelését a diakónián keresztül személyes életemben?

   .....

   .....

9. A diakónia az egyház egyik leghatékonyabb kommunikációs csatornája a társadalom felé.
   Mivel támasztható alá ennek a mondatnak az igazsága?

   .....

   .....

10. A világ emberei nem kíváncsiak a szószéki prédikációkra, de saját és hozzátartozóik szociális problémáira érzékenyek, azokra keresik a megoldást. Teremtettségünknél fogva vágyakozunk az egymással és Istennel való közösségre.
    Mennyire tartom igaznak ezt az állítást?

    .....

    .....

7. munkalap

A gyülekezeti diakónia – hogyan látjuk?

A következő munkalap kérdéseit pármunkában is feldolgozhatjuk. Párokban készítsünk interjút egymással. Első körben a pár egyik tagja felteszi a kérdéseket és a spontán adott válaszokat röviden leírja. Ezután cserélnek.

Fontos, hogy menet közben ne történjen szerepcsere. Ne akarjuk megválaszolni a másik helyett a feltett kérdést! Figyelemmel hallgassuk meg, és ne beszélgessünk közben. A kérdésekre röviden válaszoljunk néhány mondatban.

Az alkalom második felében – a párban feldolgozott kérdések után – osszuk meg a válaszokat, gondolatainkat és az abból nyert új látásunkat a csoportban.

Az alkalom végén minden tag gondolja végig és jegyzetfüzetében rögzítse, hogy milyen személyes változást tapasztalt a diakóniáról kialakult felfogásában és az emberekhez és a gyülekezethez való viszonyában. Ezekről érdemes közösen is beszélgetni.

7. munkalap

A gyülekezeti diakónia – hogyan látjuk?

1. *Véleménye szerint hol van a helye a diakóniának / szeretetszolgálatnak a saját gyülekezetében?*

   .....

   .....

2. *Mi a szerepe és funkciója a diakóniának, ha van, diakónusnak a saját gyülekezetében?*

   .....

   .....

3. *Miért van kiváltságos helyzetben a gyülekezet lelkipásztora a diakóniai munkában?*

   .....

   .....

4. *Milyen lehetősége van a gyülekezet lelkipásztorának a diakónia szervezésében?*

   .....

   .....

5. *Milyen felelőssége van a gyülekezet lelkipásztorának / presbitereinek és a gyülekezeti tagoknak a gyülekezeti diakóniában?*

   .....

   .....

6. *Mit gondol, hogyan formálja a gyülekezetét a diakónia? A diakónia pozitív hatásai. (Miért „érdemes” diakóniával foglalkozni a gyülekezetben?)*

.....

.....

7. *Tapasztalata szerint hogyan, milyen szinteken történhet, valósulhat ez meg? A diakónia szervezettségének fokozatai. Hol tart a gyülekezet?*

.....

.....

8. *Milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy a diakóniában komoly eredményeket lásson, tapasztaljon a gyülekezet?*

.....

.....

9. *Milyen hatása van a közösen hozott és elfogadott döntéseknek a gyülekezet életére? Az érintettek életére?*

.....

.....

8. munkalap

Gyülekezeti diakóniánk jellemzői

Ahogyan hétköznapjaink feladatait legtöbb esetben rutinszerűen végezzük, a gyülekezeti élet sem mentes a rutinszerű működéstől. Ám ahogy egyéni életünkben, úgy a gyülekezeti élet terén sem elégedhetünk meg a spontán és automatikus működéssel: szükséges, hogy értsük, hogy mit teszünk, hogyan is tesszük és hogy miért is végezzük.

Így a gyülekezeti programokat, hitéleti alkalmakat, szolgálatokat, pályázatokat és egyéb, a működéssel kapcsolatos dolgainkat, de még ezek struktúráját is újra és újra érdemes megvizsgálni. Mennyiben szolgálják ezek a közösség életét, védelmét, lelki növekedését? Mennyire a kapcsolatorientált vagy az ügyorientált működést erősíti az adott program, feladat, pályázat? Hiszen ezek előkészítése és működtetése óriási terheket jelenthet, amelyek, egy bizonyos határt átlépve, már éppen az eredeti cél elérését gátolhatják. Amelyik közösség nincs tisztában önmagával, helyzetével és működésével, az kiszolgáltatottá válik: olyan külső és belső hatások, erők és érdekek irányítása alá kerülhet, amelyek a személyes szabadságát és fejlődését nem segítik, sokkal inkább korlátozzák és akadályozzák.

Sok gyülekezet nincs tudatában saját erőforrásának, képességének, lehetőségeinek és felelősségének. Annak az útja is rejtve van sok keresztyén előtt, hogyan fedezhetik fel kegyelmi ajándékaikat, Istentől kapott elhívásukat, szolgálatukat, küldetésüket. Ha arra a kérdésre, hogy mire hívott el Isten, nem tudunk egyértelműen választ adni, akkor még azokat a képességeinket sem ismertük fel, melyeket Isten azért adott, hogy életünkkel neki szolgáljunk és őt dicsőítsük.

Ha látókörünkből és szolgálatunkból („célcsoportjainkból") hiányzanak azok az emberek, akikkel Krisztus azonosítja magát (lásd Mt 25,35–36), akkor nem lehet gyülekezetről beszélni. Ha nem érjük el azokat, akiknek szükségük van pszichés, fizikai, szociális, lelki segítségre, akkor bajban vagyunk. Isten ugyanis a diakóniai találkozásokon keresztül adja áldását a diakóniát végző és azt elfogadó ember és közösség számára.

Diakóniát nem lehet elméletben gyakorolni. Minden érzékszervünkre szükség van, mert a diakónia nem mentes a kellemetlen szagoktól, mocsoktól, a szégyen és a megvetettség érzésétől. Szükség van elfogadásra, áldozathozatalra, önmegtagadásra, cselekvésre. Ha nem tudunk túllépni önmagunkon, nem nyílik ki előttünk Isten áldásainak tere. A kapcsolatokban megfigyelhető attitűd is árulkodó jel. Individualista, önző buborékunkból való kilépést, odafigyelést, kísérést, meghallgatást, a türelem gyakorlását, a megbocsátást, az el- és befogadást DÖNTÉS előzi meg. Ha pedig döntés kell hozzá, akkor azt már egy tudatos cselekedet követi. A kegyelem mellett is döntenünk kell. A benne maradás és a növekedés mellett is döntenünk kell, de nem lehetetlen kimondani Istennek az „igent".

A gyülekezet közösségében hasonlóképpen döntésekre van szükség: olyan döntésekre, amelyekhez bölcsességet Istentől kérhetünk. Döntések nélkül és az irgalmasság konkrét cselekedetei nélkül nem lehet növekedni a kegyelemben, ahogy a hitben sem: „*…növekedjetek a kegyelemben és a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében. Övé a dicsőség most és az örökkévalóságban!*" (2Pt 3,18). A közösség imádságos döntései után jöhet a tudatos, a Szentlélek által vezetett tervezés, szervezés, ütemezés, koordinálás és kivitelezés.

A gyülekezet helyzete diakóniai szempontú feltérképezésének fontos szerepe van tehát a későbbi növekedésben. Ez egyben azt is megmutatja, hogy mennyire vesszük komolyan a diakóniát.

A 8. munkalap egy kérdőívet tartalmaz, amely egy diakóniai szempontú „diagnózist" nyújt a gyülekezetről, ezzel segítve tudatosítani, hogy a diakónia terén mit, miért és hogyan teszünk, ha teszünk.

A javaslat az, hogy a fenti elvi és gyakorlati szempontok ismertetését követően a kérdőívet a munkacsoport tagjai egyénileg töltsék ki, majd annak eredményeit, az összesítést követően, egy következő alkalmon közösen beszéljük meg.

8. munkalap

Gyülekezeti diakóniánk jellemzői

Kérjük, hogy **0-tól 5-ig terjedő skálán** értékelje, hogy az adott állítás mennyire jellemző az az Ön gyülekezetére. (0 = egyáltalán nem jellemző; 5= teljes mértékben jellemző)

- ☐ Gyülekezeti életünk fókuszában az Ige áll. Az Ige egyháza vagyunk, a missziói küldetésre így reagálunk. Fontos hagyományaink megőrzése, mely erre kötelez bennünket.
- ☐ Legfontosabb tevékenységünk az igehirdetés, igemagyarázat (bibliakör stb.). Ugyanakkor vannak gyülekezeti tagjaink, akik felismerték a „cselekvő ige" erejét és kötelezettségét, és önszántukból különösebb gyülekezeti koordináció nélkül végeznek diakóniai munkát.
- ☐ Felismertük, hogy a missziói tevékenység hatékony eszköze a diakóniai munka. Segítjük, erkölcsileg támogatjuk azon tagjainkat, akik elhívást éreznek a diakónia végzése iránt.
- ☐ A diakóniát igei háttér-támogatással fontosnak tartjuk; a szeretetszolgálat gyülekezeti tagok által koordinálva részévé vált gyülekezeti életünknek.
- ☐ Gyülekezetünkben a diakónia szervezetten van jelen: Van ezért a szolgálati területért felelős személy (gondnok, presbiter) van gyülekezeti diakóniai bizottság, van diakóniai munkacsoport, van a diakóniai munkát támogató imaközösség.

További kérdések (amennyiben releváns):

- ☐ Gyülekezetünkben van diakóniai képesítéssel rendelkező szakember.
- ☐ Gyülekezetünk diakóniai, illetve szociális intézményt üzemeltet (idősek otthona, idősek klubja, támogató szolgálat, házi szociális gondozás stb.); önállóan, különösebb gyülekezeti támogatás nélkül.
- ☐ Gyülekezetünk szociális intézményeit integráltuk a gyülekezet életébe, működésük összefonódik a gyülekezettel, mintegy része a gyülekezeti diakóniai munkánknak.

Mellékletek

1. A gyülekezeti diakónia szervezésének egyszerű lépései

– A gyülekezeti diakóniát spontán módon és szervezetten, dokumentálva is végezni kell minden gyülekezetben. A kettő nem zárja ki egymást. A gyülekezet felelősséggel tartozik a területén élő minden lehetséges „felebarát" irányába Krisztus evangéliumát nem csak szavakban hirdetni, hanem tettekben is megmutatni.
– Minden szolgálat előfeltétele, hogy imádságban Isten akaratát keressük, és csak azután fogjunk munkához. A lelki, illetve spirituális háttér nélkül nem lehet sem diakóniát, sem missziót végezni, illetve egyházat építeni.
– Készítsünk gyülekezet területére vonatkozó diakóniai „térképet", melyben felmérjük a gyülekezet területén élők szükségeit, problémáit, kimutatást készítve az idősek, egyedül élők, betegek, nagycsaládosok, krízisbe került családok életéről. Ez a diakóniai jelzőrendszer megerősítésének kezdete, és így a szolgálatot segítő adatbázis bizalmasan kezelendő információival nagy segítséget jelent a szolgálattevők munkájához.
– A máshol bevált diakóniai gyakorlatokat, modelleket vessük össze a felmért helyi igényekkel, a gyülekezet felé irányuló kérésekkel, és a rájuk adott, vagy adandó válaszokkal, felajánlásokkal vagy azok közvetítésével.
– A tájékoztatás lehetőségét és fontosságát ne hagyjuk figyelmen kívül. A gyülekezeten belül és kívül ismertessük meg és tudatosítsuk a helyi adottságokhoz, keretekhez és erőforrások illő szolgálatok lehetőségét és felajánlásunkat.

– Kapcsolódjunk be az egyházmegyei, kerületi, valamint országos szinten is a diakóniai információáramlásba. Ebben is fontos egymást segítenünk. Több jó gyülekezeti példa megismerhető, ha megvalósul a gyülekezetközi és helyi diakóniai információáramlás.
– Kérjünk tájékoztatást a Református Szeretetszolgálattól, egyházmegyei diakóniai előadóktól és lelkipásztoroktól más gyülekezetek diakóniai programjairól, képzési lehetőségekről, pályázatokról és minden diakóniát segítő szolgálatról, forrásról. Az RMK Társadalmi Missziók vezetőit és/vagy munkatársait is érdemes meghívni egy bizonyságtételre, tájékoztató előadás megtartására.
– Gondoljunk a jövőbeni munkatársak elhívására, felkészítésére és szolgálatba állítására. Keressük annak módját, hogyan vonjuk be a frissen nyugdíjba lépő gyülekezeti tagokat az önkéntes diakóniai szolgálatba (pl. beteglátogatás, szeretetvendégségek és egyéb diakóniai programok szervezésére).

2. Diakóniai nap tervezése a gyülekezetben

– Imádsággal kísért folyamatban gondoljuk át a diakóniai nap témáját, időpontját és helyét.
– Gondoljunk a program megvalósításához szükséges technikai feltételekre, eszközökre és várható költségekre.
– Nem feltétlenül templomban, gyülekezeti teremben vagy iskolában kell tartanunk diakóniai napot.
– Ha van rá mód, érdemes kilépni a gyülekezet falai közül olyan minősített helyszínekre, ahol kézzelfoghatóan jelenhetnek meg a szeretetszolgálat gyakorlásának formái. Legjobb hely lehet a gyülekezet fenntartásában vagy területén működő szeretetotthon vagy szolgálati hely.
– Ha nincs rá mód, akkor érdemes azon elgondolkodni, miként lehet az elszigetelődött, magára maradt, kiszolgáltatott személyeket behozni a gyülekezet közösségébe, hogy részesei legyenek a programon átélhető szeretetközösségnek (pl. otthonukban fogyatékkal élő személyek, idősek, szállításáról, gyermekfelügyeletről való gondoskodás).
– A témaválasztáshoz a helyi kihívások, feladatok, problémák vagy sikerek jó támpontot adhatnak. Lehet ezt egy hálaadó ünnepi alkalommal egybekötni, egy jubileumi évfordulóval, jeles napokkal (pl. szeretetszolgálat vasárnapja, diakónusok vasárnapja, lepramisszió vasárnapja, reformáció stb.).
– Válasszunk egy bibliai idézetet a programhoz, amit a meghívókra is ráírunk.

– A tématól függően keressünk előadót és valamilyen aktivizáló feladatot.
– Legjobb, ha a helyszín, az alkalom és a feladat harmonikusan egybeilleszkedik.
– A program összeállításában, témaválasztásában és a diakóniai nap megszervezésében mindig többen vegyenek részt a gyülekezetből. Legyenek azután szétosztva a szerepek, feladatok és felelősség, de mindig legyen egy fő felelős, akit a lelkipásztor és a gyülekezet megbíz a diakóniai nap megszervezésével.
– Ha működnek kiscsoportok/rétegcsoportok a gyülekezetben, gondoljuk végig, hogyan lehet megszólítani, bevonni őket a diakóniai nap programjába.
– Hatékonyan lehet összekötni például az idősek és a fiatalok csoportját, ha úgy tervezzük meg a programot, hogy abban mind a két csoport megtalálja feladatát, helyét és a megbecsülést.
– Teljesebbé teheti az alkalmat a szeretetvendégség közös előkészítése, kulturális, zenés műsor vagy játékos vetélkedő beépítése, de nem szabad, hogy ez váljon hangsúlyossá.
– Fontos, hogy a gyülekezet imádságban kísérje a program tervezését, előkészítését, megvalósítását és utóéletét.
– A program szervezőinek és vezetőinek érdemes utólag egy értékeléssel és hálaadással lezárni a diakóniai napot (a meghívott előadó reflexióját is beépítve).
– Gondoljuk át, hogy milyen „csatornákon" keresztül hívunk meg embereket a programunkra. Ilyen lehet például az igehirdetés utáni hirdetések, gyülekezeti faliújság, lap, szórólap, személyes meghívások, telefon, e-mail, postai levél stb.

3. Gyülekezeti „tankatalógus"

Diakónus szakos főiskolai hallgatókkal néhány évvel ezelőtt gyakorlati szemináriumkeretében egy alkalmat a hiánymotivált és/vagy növekedésmotivált életvitel témájának szenteltünk. Kiszélesítve és a gyülekezetre vetítve egy lehetséges gyakorlati módszerről, a Gyülekezeti tankatalógusról is beszéltünk. A módszert Németh Kornélia pszichológus, diakónus hallgató (KRE – SZEK) később írásban is összefoglalta, ami megjelent a DIAKÓNIA című elektronikus lap 2021/2. számában (lásd https://diakonia.hu/wp-content/uploads/2021/12/Diakonia_2021-2_szeptemberi.pdf).

A tankatalógus egy önkéntes gyülekezeti szolgálat. Alapja egy adatbázis, amiben a gyülekezet erőforrásai jelennek meg, s amelynek célja, hogy feltárja, rendszerbe foglalja és a gyülekezet nyilvánossága elé tárja mindazt a gyülekezetben meglevő (korábban rejtett) tehetséget, tudást, hozzáértést, tapasztalatot, valamint a testvérek közötti segítés lehetőségeit, amivel a testvérek rendelkeznek.

A tankatalógus lehetővé teszi a felszínre hozott témák iránt érdeklődők találkozását, gyülekezeti „tanulókörré" szerveződését, majd ezekben a beszélgetéseket, konzultációkat, de alapja lehet többek között a diakóniai körök alapításának is. A tanulókörök létrejöttéhez szükség van közösségi térre (pl. gyülekezeti terem), néhány eszközre (papír és íróeszköz a jegyzeteléshez, esetleg laptop, kivetítő, flipchart tábla), valamint egy elhivatott munkatárs hozzáértő segítségére. A munkatárs bátorít, információt nyújt, kapcsolatot épít, bábáskodik a tanulókörök születésénél, vagy más módon erősíti a formálódó köröket.

A tankatalógus létrehozása a kapcsolatfelvétellel kezdődik. A gyülekezeti munkatárs megkeresi a gyülekezeti tagokat (istentisztelet előtt/után, vagy az otthonukban). Elmagyarázza, hogy milyen minőségben keresi fel őt (a gyülekezet közösségfejlesztő önkénteseként, a lelkipásztor és a presbitérium támogatásával), s azt is, hogy miért szánta magát erre a munkára (pl. mert mindenkinek meg szeretnék adni a lehetőséget a részvételre; mert sok ember van a körükben, akiknek eddig nem volt lehetőségük megmutatni a tehetségüket; neki lenne fontos valamit tanulni másoktól).

Amennyiben együttműködési készségre talál, egy egyoldalas felhívást hagy ott azzal, hogy pár nap múlva érte jön (esetleg azt a következő istentiszteleten is vissza lehet hozni vagy a kitöltő bedobhatja a megadott helyen elhelyezett gyűjtőládába).

A felhívás elején egy rövid bevezető leírja a tankatalógus célját, bátorít a részvételre, és felajánlja a közösségfejlesztő munkatárs segítségét a tanulókörök szervezéséhez. Ezt követően a felhívás a következő kérdések megválaszolását kéri:

- Mi az, amihez a legjobban ért, és amit szívesen megtanítana másoknak?
- Mi az, amit szívesen megtanulna másoktól?
- Hozzájárul-e, hogy a neve és elérhetősége megjelenjen egy gyülekezeti névjegyzékben?

A felkeresett gyülekezeti tagnak a nevét és az elérhetőségeit is meg kell a lapon adnia.

A válaszokat a munkatárs összegyűjti és együvé szerkeszti egy adatbázisban, ahol az azonos témában járatos és az adott téma iránt érdeklődő emberek neveit és elérhetőségeit egymás mellé rendezi.

Az így összeállt adatbázis megjelenhet önálló listaként vagy más gyülekezeti orgánum (hírlevél, hirdetőtábla, évkönyv) részeként – a lényeg, hogy a lehető legszélesebb körhöz, a gyülekezet egészéhez jusson el.

Az adatbázis közzétételét követően segíteni kell a testvérek aktivizálódását. A gyülekezeti munkatárs feladata ebben a szakaszban a tanulókörök megszületésének segítése: a kapcsolatfelvétel, bátorítás, információnyújtás. Tanulókört akkor érdemes szervezni, ha többen is érdeklődnek egy téma iránt.

A tankatalógus mintájára létrehozható „gyülekezeti szívesség-bank” és „közösségi tárgymegosztó adatbázis” is. A feltárt tudások, hozzáértések, tapasztalatok és az annak nyomán létrejövő kapcsolatok hatással lehetnek a gyülekezet közösségi működésére: önszervező, informális egymást segítő vagy tanulási folyamatok indulhatnak be, ami segíti az egyéni és testvérközösségi önbizalom növekedését és a gyülekezet közösségi kapcsolatrendszerének szélesedését.

4. A szeretetszolgálat vasárnapjára

Minősített napjaink egyike egyházunkban a szeretetszolgálat vasárnapja. Minden év február első vasárnapja különleges alkalom arra, hogy figyelmünket a diakóniára fordítsuk, és ne feledkezzünk meg a szeretetszolgálatot végző munkatársakról, önkéntes gyülekezeti tagokról, ezt a szolgálatot igénylő és elfogadó testvéreinkről.

Ez a vasárnap különösen is jó alkalom arra, hogy a szolgálatra hívásról, az alkalmassá válásról, a felhatalmazásról, kegyelmi ajándékaink felismeréséről, küldetésünk betöltéséről bátorítás hangozzék az igehirdetésben.

A gyülekezet, az egyház képes folyamatosan változni, sőt akkor is változik, ha ennek nem vagyunk tudatában. A hagyományok, megszokott liturgiák, szertartások, cselekvések nem csak segíthetnek hitünk gyakorlásában, megerősítésében, nem csak óvhatnak a visszafejlődéstől, de a hitben való megállást is okozhatják.

Hogyan kapcsolódik ehhez a diakónia, a szeretetszolgálat?

„A diakónia nem más, mint helyzetbe hozni az embereket" – mondta Dr. Dizseri Tamás, a Bethesda Református Gyermekkórház egykori igazgatója. Isten hozza helyzetbe az embert, ő állít döntés elé. Ő teremti a szeretetszolgálat végzésének kereteit, lehetőségét, aminek maga Jézus az erőforrása, és ami egyben Isten dicsőségét szolgálja. Mivel az egyház, a gyülekezet folyamatosan változik, amiben a diakónia nagyon fontos szerepet kap, akkor is, ha nem vagyunk ennek tudatában, érdemes ezen elgondolkodnunk.

Próbáljuk most a diakóniát a test érzékelésével, mozgásával modellezni. Magzati korban a teljes kiszolgáltatottság, ráhagyatkozás, elfogadás, együttélés szintjén az anyával egy testben élünk. Első, nem tudatos érzékelésünk talán a halláson keresztül az életet fenntartó anya szívének dobogásának érzékelése. Ebben a kegyelmi állapotban, védelemben, éljük át a fogantatástól kezdődően a növekedést, fejlődést, emberré formáltatásunk kezdeti alakulását. Mindez öntudat nélkül, teremtőnk akarata szerint, génjeinkbe, sejtjeinkbe programozott időzítéssel történik meg velünk (vö. Zsolt 139). Isten szabad teremtő akaratából, irgalmas szeretetéből jöttünk e világra, tapasztalhattuk meg végtelen irgalmát, szeretetét már az anyaméhben is. A születéssel azonban nem ér véget fejlődésünk, növekedésünk. Csak itt kezdődik igazán, ahogy lelki értelemben az újjászületésünk is hitünk növekedésének kezdete.

A diakónia, azaz a szeretetszolgálat mindenkor Isten cselekedete velünk, bennünk és általunk ebben a világban. Az ő jelenlétében, az ő akarata szerint, neki kedves, őt dicsőítő módon történik. Az élet első jelei, mozdulásai, érzékelése, öntudatra ébredése, növekedése és hanyatlása, kialakulása és elmúlása nincs elrejtve előle. Ő, aki ismeri vágyainkat, kívánságainkat, szükségünket és szándékunkat, végső fokon Ura mindennek, ami a világban van (vö. Jak 2).

Ahogyan az ember, úgy az egyház sem magától jött létre. Nem emberek hozták létre, nem gépekkel, nem programozottan és tervezetten, hanem hitvallásunk szerint:

„Isten Fia a világ kezdetétől fogva annak végéig az egész emberi nemzetségből Szentlelke és igéje által az igaz hit egyességében magának egy kiválasztott gyülekezetet gyűjt egybe, azt oltalmazza és megőrzi. És hiszem, hogy annak én is élő tagja vagyok és örökké az is maradok." (HK, 54. kérdés–felelet)

Az egyház növekedése során az elkerülhetetlen intézményesedéssel sok veszélynek, kísértésnek lett kitéve, ha a látható egyház letért Ura által kijelölt útjáról. Isten minden korban gondoskodik Szentlelke által ébredésről, megújulásról, Krisztust követő emberek és gyülekezetek életre hívásával és megtartásával, akik által Isten az ő országának fel-

tartóztathatatlan eljövetelét munkálja. Isten irgalmas szeretetének kiáradása ebben a világban nem csak és kizárólag a látható egyház, annak valamely intézményes felekezetén keresztül történik.

Keresztyénekké nem magunk tesszük magunkat. Isten ajándéka, Jézusban valóság, realitás. Bölcsességünk kezdete istenismeretünk és önismeretünk, melyek elválaszthatatlanul kapcsolódnak össze, egymásból erednek (Kálvin János). Önismeretünk és istenismeretünk legfontosabb lépései:

- meghallani Isten kijelentését, megismerni akaratát az ő Igéjéből,
- az imádság és az istentisztelet által közel kerülni hozzá ,
- a kegyesség gyakorlása, akaratának teljesítése, azaz a szeretetszolgálat végzése által megerősödni hitünkben, vele való kapcsolatunkban.

A harmadik lépésnek, a kegyesség gyakorlásának, azaz a szeretetszolgálat végzésének forrása Isten Igéjében van elrejtve, melyet az Ő Szentlelke által kelt életre bennünk. Ezért törvényszerű, hogy ez a három dolog folyamatosan egymásból fakadóan mozgásban és körforgásban legyen. Ennek tengelye pedig Jézus Krisztus, Isten testet öltött Igéje, aki a világ kezdetétől annak végéig örök Isten, akiben van megváltásunk és üdvösségünk.

Jézus vérének ereje, hatása és érvényessége nem vész el soha. A sákramentumokkal való élés ezért feltétele és kiindulópontja a keresztyén életnek és szolgálatnak. A sákramentumok nélkül nem lehet diakóniát végezni. Azok adják meg a kiindulást, felhatalmazást és erőt a szolgálatra. Az úrasztala nem csak a bűnbánatnak, Isten kegyelmének, szeretetének és bűnbocsánatának az asztala, hanem amiről el szoktunk feledkezni, hogy a szolgálatvállalás, a szolgálatba küldés asztala is. Isten szeretetéből és kegyelméből nyert bűnbocsánatunk, az ő hívása és felhatalmazása alapozza meg személyre szabott küldetésünket.

Isten felhatalmazása a szolgálatra megszabadít a hiábavaló élettől. Mégis a spiritualitás, hit, kegyesség gyakorlása látszólagos ellentmondásként jelenik meg az egyháztörténelemben. A látszólagos ellentmondás, hogy ugyanaz a spiritualitás, hit, mely forrása a kegyesség gyakorlásának, megmerevedve blokkolja azt. Ugyanaz a lelki felhatalmazás, mely lehetővé teszi a gyülekezet folyamatos változását, növekedését, küldetésének betöltését az új helyzetekben, kihívások és próbatételek között, ha nem élünk vele, hiábavalóvá lesz. Így életünkben és gyülekezetünkben akadályozzuk Isten tervének megvalósulását. Minden gyülekezetnek rugalmas, növekedni, változni képes hitgyakorlata, kegyessége, spiritualitása kell tehát, hogy legyen.

Vannak gyülekezetek, keresztyén emberek, akik újjászületésüktől, hitre jutásuktól kezdve megőrzik és fokozzák lelki fogékonyságukat, érzékenységüket, rugalmasságukat. A spontán szeretet gyakorlásának életet melegítő, megváltoztató erejét lehet folyamatosan táplálni, őrizni és fokozni. Az első szeretet tüzéről beszél a Jelenések könyve (Jel 2,1–5).

Vannak gyülekezetek, keresztyén emberek, akik az első szeretet tüzét, spiritualitásuk lángját féltve, őrizve biztonságosabbnak gondolják a templom falai között tartani. Így hétről-hétre ellenőrizhetik pislákoló lángját, melegét. Ez a „vasárnapi keresztyénség": a hit megélésének, kifejezésének majdnem kizárólagos helye, formája és tartalma a vasárnapi istentiszteletek alkalmaira korlátozódik, az istentiszteleti liturgia keretei közé szorul.

A keresztyén életünk korai spontanaitása és kiszámíthatatlansága olyan útra térhet, mely az akkor szerzett első élményeket keresi. Megpróbáljuk újra és újra átélni az első tapasztalatainkat, élményeinket, folytonosan megismételve azokat a cselekedeteket, formákat és kegyességet, amivel indultunk a keresztyén életre.

Isten a diakónián keresztül olyan lehetőséget kínál, mely észrevétlenül hozza magával a lelki felébredés, megerősödés és a közösségbe tartozásunk tudatát.

„A diakónia beépítése a gyülekezet felépítése" – mondta Dr. Boross Géza, a néhai gyakorlati teológiai professzor. Juhász Zsófia a diakónia személyiségfejlesztő és -formáló, közösségteremtő és közösség-megtartó erejéről beszél.

A diakónia végzése a hitigazságok alkalmazásának kötelessége és művészete. Az alkalmazás az alkalomhoz kötött. Szent hely és idő kell hozzá, melyet Isten teremt a jelenben, itt és most. Isten az ő Igéjével döntés elé állít.

Az Isten által helyzetbe hozott ember kérdése a „Mit cselekedjem?" Erre a kérdésre nem szavainkkal, hanem életünkkel adunk választ. Ez a válasz lehet tudatosan vagy tudat alatt a diakónia végzése, vagy annak elmulasztása. A szolgálat vállalásának elmaradhatatlan következménye életünkben a Lélek gyümölcse, Isten áldásainak megjelenése. Makkai Sándor így fogalmaz a diakóniával kapcsolatban: „A döntő mindig az istentisztelet marad, az igehirdetés, akár szóban, akár a sákramentumokban, de Isten az ő írott és hirdetett igéjének oklevelére aranypecsétül teszi rá a diakóniát. Nem a pecsét a fontos, hanem a tartalom. De a pecsét a hitelesítő."

5. Köszönet a diakóniai szolgálatot végző testvéreinknek

Jeles napjaink egyike minden évben július első vasárnapja, a diakónusok vasárnapja. Jó alkalom ez arra, hogy gyülekezeteinkben és egyházi intézményeinkben megemlékezzünk azokról a diakóniai szolgálatba elhívottakról, akik a lassan eltűnő diakonissza testvérek után alázatosan őrzik a szeretetszolgálat lángját. A sokszor alig látható, de mégis nélkülözhetetlen jelenlétük betegágyak mellett, az elesettek felkarolásában, a magányosok meglátogatásában, a gyászolók vigasztalásában és még megannyi helyen áldott jelenlét, melyben a feltámadott Úr Jézus Krisztussal való közösséget lehet megtapasztalni.

Milyen üzenete van ennek a napnak számunkra?

Úgy gondolom, az első üzenet lehet az, hogy ki-ki világítson a maga helyén, megtalálva elhívását és kegyelmi ajándékát, szolgáljon hálaadással az Isten országa és saját gyülekezete épülésére.

Jézus szava szerint só és világosság vagyunk a világban, így a legfontosabb, hogy keresztyén identitásunkban megerősödve, gondolatainkkal, szavainkkal és tetteinkkel Krisztust ábrázoljuk ki. Személyes életünkben, de közösségeinkben is legyen az a legfontosabb kérdés, meglátják-e az emberek bennünk az élő, életet átformáló Krisztust. Nem mondhatunk le erről az igényünkről egyházi intézményeink vonatkozásában sem.

Egyházunk szeretetszolgálati törvényében a diakónia paragrafus-szerű megfogalmazása mellett, úgy gondolom, fontos lenne tudatosítanunk, hogy a diakónia nem csupán egy intézményt, programot vagy kampányt jelent, hanem sokkal inkább élő kapcsolatot a feltámadott Krisztussal. Ebből a kapcsolatból lesz láthatóvá, érzékelhetővé és megtapasztalhatóvá Isten gyógyító, vigasztaló, újjáteremtő ereje az egyház különféle diakóniai szolgálatain keresztül. A diakóniát nem az emberi szükség szabja meg, hanem az Istennek való engedelmesség. Aki meglátja a kegyelmes Isten munkáját a cselekvő Jézus Krisztusban, az bekapcsolódhat az új parancsolat gyakorlásával, a megélt keresztyénséggel és engedelmességgel Isten országa eljövetelének munkálásába.

Miért is végezzünk diakóniát?

Isten nem csak elhív, bűnbocsátó kegyelmével megigazít, újjáteremt, hanem alkalmassá téve el is küld az általa előre elkészített jó cselekedetek végzésére. *„Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék. Mert az Ő alkotása vagyunk, teremtetvén általa a Krisztus Jézusban jó cselekedetekre, amelyeket előre elkészített az Isten, hogy azokban járjunk."* (Ef 2,8–10)

Kálvin János szerint az igaz egyház egyik ismertetőjegye a diakónia, illetve a szeretetszolgálat végzése a hozzá kapcsolódó diakónusi tisztséggel. Növekvő szerepet és lehetőséget kellene, hogy kapjanak a gyülekezetekben és a diakóniai intézményeinkben szolgáló szakképzett diakónusok, akik lelkileg és szakmailag egyaránt felkészültek az egyházi szolgálatra. Sajnos a gyülekezetekben nem sokan tudtak eddig elhelyezkedni. Rájuk is gondoljunk a diakónusok vasárnapján, és imádságos lélekkel tegyünk meg minden tőlünk telhetőt, hogy minél több gyülekezet, egyházmegye is tudjon méltó módon szakképzett diakónust alkalmazni.

„A diakónia beépítése a gyülekezet felépítése" – mondta Boross Géza teológiai professzor. Nagyon fontos, hogy a státuszban dolgozó szakképzett, diakónusok mellett egyre több és nagyobb szerepet vállalhassanak a gyülekezetek tagjai önkéntesen is az intézményes és gyülekezeti diakóniai szolgálatokban. Ennek alapfeltétele az, hogy a többre vágyó, aktív szolgálatot is vállaló gyülekezeti tagok megismerhessék egyházunk diakóniai struktúráját, fogalomrendszerét, és bekapcsolódva a különféle szolgálatokba erősödhessen református keresztyén identitásuk. *„És ő adott némelyeket apostolokul, másokat prófétákul, ismét másokat evangélistákul vagy pásztorokul és tanítókul, hogy felkészítse a szenteket a szolgálat (azaz a diakónia) végzésére, a Krisztus testének építésére."* (Ef 4,11–12)

Legyenek Isten áldásának hordozói és továbbadói a szeretetszolgálatot végző munkatársak és gyülekezetek!

Tematikus irodalom ajánló

Önismeret

Benner, D. G.: *Az önismeret ajándéka,* Budapest, Harmat Kiadó, 2014.

Eckstein, H. J.: *Hit – kapcsolat. Isten emberi valóságáról,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2009.

Füzesi Gy. (tervező): *Identity.* Pszichológiai társasjáték, Investment Kft, 2007.

Kálmánchey M.: *A belső ember megújulása. Pszichológiai segítség a hétköznapi keresztyénséghez,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2019.

Kálmánchey M.: *A belső ember növekedése. Az önismeret útján a hit és a pszichológia segítségével,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2011.

Macaulay, R. – Barrs, J.: *Eltorzult képmás – A Biblia emberképe,* Budapest, Harmat Kiadó, 1994.

Wagner, M. E.: *Vagyok-e valaki? A helyes önértékelés fontossága,* Budapest, Harmat Kiadó, 2004.

Diakónika

Bartha T. (szerk.): *A Magyarországi Református Egyház diakóniája,* Budapest, Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1979.

Bodoky R.: *Anyaházi diakónia az egyházban,* Budapest, Sylvester Rt., 1942.

Boross G.: *Diakónika,* Budapest, 1995.

Majoros K. – Sátory G. (szerk.): *Krisztus szolgálata,* Budapest, Magánkiadás, 1994.

Nagy I.: *Diakónika,* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, 2012.

Gyülekezeti példák, jó gyakorlatok

Czibere K. – Ferenczi Z. – Siba B. – Vad L. (szerk.): *Legyetek felkiáltójellé! Gyülekezeti modellek, programelemek az önkéntesség jegyében,* Budapest, Magyar Református Szeretetszolgálat, 2011.

A KRE – TFK diakóniai intézetének kiadványai

Fruttus I. L. (szerk.): *Jubileumi Évkönyv 1990–2005,* Nagykőrös, Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar, 2005.

Fruttus I. L.: Gyülekezetépítés és diakónia, in: Fruttus I. L. (szerk.): *Diakóniai tanulmányok,* Nagykőrös, KRE – TFK, 2004, 6–14.

Fruttus I. L. (szerk.): *Napjaink diakóniája. Tanulmányok az ezredforduló protestáns diakóniája köréből,* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – TFK Diakóniai Intézet, 2003.

László E. (szerk.): *A szolgálat ékessége: Tanulmányok Fruttus István Levente hetvenedik születésnapja alkalmából,* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2018.

Tésenyi T. – Asztalos B. – Semsey G. (szerk.): *Cseppek a tengerben: Társadalmi kihívások – keresztény közösségek válaszai,* Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem TFK Diakóniai Intézet – Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet – Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Egyháztörténeti és Patrológiai Tanszék, 2006.

Diakóniatörténet

Birinyi-Kothencz J. (szerk.): *Juhász Zsófia élete és diakóniai munkássága,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2016.

Bodoky R.: *Anyaházi diakónia az egyházban,* Budapest, Sylvester Rt., 1942.

Brocskó L.: *A Budapesti Protestáns Országos Árvaegyesület és Árvaházának Története 1859–1895,* Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1896.

Fekete K. (szerk.): *Kiss Ferenc életműve,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2016.

Pető L.-né (szerk.): *A Debreceni Diakonissza Intézet,* Debrecen, A Diakonisszákért Alap, 2001.

[szerk. n.] *5 év – 25 intézmény. Az Országos Református Szeretetszövetség Képes Albuma,* Budapest, Országos Református Szeretetszövetség, 1937.

Munkatársak

Pásztor Gy.: Isten országának munkatársai: lelkipásztorok és gyülekezeti munkások együttműködése, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 8–13.

Idősügy

Derencsényi Zs.: Tapasztalataim az öregek lelkigondozásánál, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 148–154.

Imre S.: Az időskorban élő keresztyének gondjai, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 139–147.

Látogatás

Sebestyén A.: A családlátogatás főbb szempontjai, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 155–157.

Szente P.: Látogatási tapasztalataim a fiatalok között, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 157–159.

Beteglátogatás

Gál J. (szerk.): *A jó hír felüdíti a testet. Amit a beteglátogatóknak tudni kell,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2013.

Gál J. (szerk.): *Fájdalmak iskolája. Lélekerősítő írások betegágyon fekvőknek,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2020.

Gál J. (szerk.): *Uram, akit szeretsz, beteg. Lélekerősítő írások betegágyon fekvőknek,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2018.

Hegyi Füstös I.: Lelkigondozás súlyos beteg ágya mellett; idős emberek látogatása, in: *Tematikus Presbiteri Füzetek III. – Gyülekezetgondozás,* [Budapest,] Magyar Református Presbiteri Szövetség, 2016, 159–161.

Társadalmi missziók

Foglyoknak szabadulást: a Magyarországi Református Egyház börtönmissziói és börtönlelkészi szolgálatának 15 éve (Református Missziói Központ Kiskönyvtára), Budapest, Református Missziói Központ, 2007.

Menedzsment

Fazakas S. (szerk.): *Vezetés és menedzsment az egyházban és a diakóniában* (SzIK 3), Budapest, Kálvin Kiadó, 2008.

Jäger, A.: *Diakónia mint keresztyén vállalkozás. Nonprofit egyházi intézmények menedzselése* (SzIK 5), Debrecen, Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociáletikai Intézete, 2010.

Pásztorálpszichológia és lelkigondozás

Baumgartner, I.: *Pasztorálpszichológia,* Budapest, Párbeszéd Alapítvány, 2006.

Hézser G.: *A pásztori pszichológia gyakorlati kézikönyve,* Budapest, Kálvin Kiadó, 2002.

Worthington, E. L.: *Lelkigondozói ABC,* Budapest, Harmat Kiadó, 2003.

A témához és további irodalomhoz lásd az Interneten:

https://diakonia.lap.hu/

https://diakonia.hu/szolgalati-teruletek/gyulekezeti-diakonia/

https://interdiac.eu

https://tanuimlesztek.hu/

Egyházkerületi Tanulmányi Füzetek – Debrecen
Főszerkesztő: dr. Fekete Károly

Eddig megjelent füzetek

Kovács Krisztián: *A református istentisztelet és a gyülekezet,* Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 2024.

Kovács Krisztián: *Az egyház és az egyháztagság fogalmainak református értelmezése,* Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 2024.

Porkoláb András József: *Református istentapasztalat. Kegyesség, lelkiség, spiritualitás,* Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 2024.